

Vigred

ŽENSKI LIST
1939

»VIGRED«, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—. Za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.—.

Izdaja konzorcij »Vigredi« (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova c. 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravništvo Masarykova cesta 12, Vzajemna zavarovalnica. Telef. št. 4034. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah. Za tiskarno odgovarja A. Trontelj C. M.

Sklep uredništva 10. dan prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaročenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine lista, naj se naslove na uredništvo, vsi dopisi glede priloge na upravo. Naročila, reklamacije in naročnino sprejema uprava »Vigredi«. Uredništvo in uprava: Masarykova c. 12.

VSEBINA: Kristusovo rojstvo (G. Papini). — Brezdomci (J. Borštnar). — M. Seemannova (A. Lebar). — Skrij nas! (A. Galetova). — V sveti noči (M. Toff). — Dve kroni (Seemann - Lebar). — Z Bogom pridejo (I. V.). — Mlada žena v novem domu (C. Vračkova). — Srečanje (J. Borštnar). — Nocoj (A. Salmič). — O kroparskem železarstvu. — Izobraženo dekle (J. Gerely-Raša Mastnak). — Deklica na tuje gre. — V naših domovih.

VIGRED

 ima v zalogi in priporoča:

Mati vzgojiteljica . .	16 din
Henoh Arden . . .	8 din
Materam	3 din
Kuhaj varčno in dobro . .	3 din
Praktični nasveti gospodinji	3 din
Predavanja social. tečaja	10 din

Ako gre za zavarovanje pride v poštev le

Vzajemna zavarovalnica

LJUBLJANA • Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi; 2. doživetje, smrt; rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«. Zavarujte sebe in svoje imetje vedno pri naši domači slovenski zavarovalnici.

G. PAPINI:

KRISTUSOVO ROJSTVO

Jezus je bil rojen v hlevu.

Hlev, resnični hlev, ni prijazna izba, ki so jo pozneje postavili umetniki, kakor bi se sramovali, da je Bog v umazani revščini moral ležati. Hlev tudi niso jaslice, ki si jih je izmislila sladka domišljija umetnikov novejših časov. Hlev, v katerem je bil Jezus rojen, to ni.

Hlev, resnični hlev, je bivališče za živali, zatočišče za živali, ki morajo delati za človeka.

V takem hlevu je bil Jezus rojen. Najbolj umazani kraj na svetu je prvo stanovišče edino Čistega, ki jih je rodila žena. Božji Sin, ki ga bodo divje živali, imenovane ljudje, nekoč požrle, je imel za prvo zibelko žleb, iz katerega živali travnate bilke pomladi pobirajo za svojo hrano.

Na tem svetü torej, v hlevu, ki ostane hlev kljub vsemu umetnemu lepševanju, se je prikazal Bog-človek, rojen iz Device brez madeža, obdan od svoje svete nedolžnosti.

Prvi molilci Boga-človeka so bili živali, ne ljudje.

Tudi pozneje, ko je prišel med ljudi, ga je vleklo k preprostim in med preprostimi k otrokom; še preprostejše kot otroci so ga sprejele domače živali. Vsaj ponižna, četudi so ljudje, katerim služita, slabši kot ona, sta vol in osel doživela, da so ljudje poklekovali pred njima, ko sta stala ob jasliah.

Pozneje so prišli pastirji teh živali. Tudi, če bi jim angeli ne bili oznakili velikega rojstva Boga-človeka, bi bili prišli v hlev, da bi videli sina tuje žene.

In komaj so ob slabi razsvetljavi hleva ugledali mlado, lepo ženo, ki je molče gledala na svojega sina, in komaj so ugledali otroka z velikimi odprtimi očmi, ki jih je pravkar prvič odprl na tem svetu, in rožnato, nežno telo, usteca, ki še niso nikoli jedla, tedaj jim je postalo čudno mehko pri srcu. Rojstvo, rojstvo človeka, pravkar izvršeni dih božji — dušo, ono dušo, ki

prihaja, da deli trpljenje z drugimi dušami: to je čudež, ki gane preproste pastirje in ne vedo niti, zakaj. Vendar pa ta novorojenec zanje ni neznan otrok, saj jih je angel opozoril nanj, ni kakor so drugi novorojenci, ampak je otrok, ki ga ljudstva čakajo tisočletja.

Pastirji so prinesli darove, malenkostne dari, ki so jih imeli; to malo pa je bilo veliko, ker je darovala ljubezen. Prinesli so darove iz svojih domov: mleko, sir, volno, jagnje.

Pastirji onih starih časov so bili ubogi in zaničevanja ubogih niso poznali; preprosti so bili, kakor otroci in radi so gledali otroke. Ubožec je bil rojen med njimi in prišli so ga gledat z ljubeznijo, z ljubeznijo so mu darovali svoje darove siromakov. Vedeli so, da je ta otrok, otrok ubogih v svoji revščini, otrok preprostih v svoji preprostosti, otrok iz ljudstva sredi ljudstva; vedeli so, da bo male zbiral okoli sebe, ljudi, ki so blage volje, nad katere so angeli klicali mir in blagoslov.

(Papini: Življenje Jezusovo, 1935.)

JANEZ BORŠTNAR:

BREZDOMCI

*Sneži in burja divje se zaganja
v razpadajočo hišo kraj cesté;
deset se jih na mrzlo peč naslanja,
brez luči in večerje v mrak molčé.*

*Ubito okno v burji, čuj, pozvanja —
da z zvončkom Jezušček po vasi gre,
najmlajši mamici v naročje sanja
in očke mu kot zvezdice goré.*

*In zdaj pretrga oče molk ostró:
»Pod lastno streho bomo tudi mi« ...
In zaiskri se osemnajst oči.*

*Le mati zmaje žalostno z glavó:
»O to bo kmalu; v Mengšu — pod zemljó« ...
Zgrozilo v noč se dvajset je oči.*

K svetim božičnim praznikom žele vsem Vigrednicam,
prijateljem, sotrudnikom in pospeševateljem Vigredi
svetega božičnega miru, k novem letu pa bogatega
božjega blagoslova

konzorcij, uredništvo in uprava Vigredi

Margareta Seemannova

Uredništvo želi seznaniti bralke »Vigredi« s pisateljico, katere povest »Dve kroni« bo prinašala »Vigredi« vse leto.

Kdo je Margareta Seemannova, povečini že vsi vemo. Duhovno občestvo, ki si ga je zbrala okoli svojih del, je izredno veliko. Saj je izdala 37 del, ki so izšla v nekaj nad 300.000 izvodih v raznih založništvih. Kar nam jo Slovenkam tako približa, je to, da iz njenih del veje čisto domač duh, povsem naš in jo zato brez težave razumemo v njenem pripovedovanju. Njeno ime nam predstavlja najbolj znano in najpriljubljenejšo avstrijsko sodobno pisateljico. Ocene v raznih listih jo imenujejo socialno pesnico, oznanjevalko materinstva, razumno pomagalko v vseh položajih življenja, globoko miselko in posrečeno mladinsko pisateljico.

Le redko se dogaja, da pisateljevo delo popolnoma soglaša s pisateljevo osebnostjo, kakor je to pri Seemannovi. In prav ta enotnost je istočasno oni veliki vpliv, ki ga imajo njena dela na čitatelje. Ta bogata in močna in tako obilno ustvarjajoča osebnost doživlja vse to, kar pripoveduje in s svojim slutečim srcem preveva vsa svoja dela.

Pisateljica ima nenavadni dar, da vse gleda z očmi ljubezni. Ta motiv ljubezni je ona velika moč Seemannove, ki zdaj nežno, zdaj krepko, zdaj krotko, zdaj viharo, zdaj žarko, zdaj plameneče pronica vsa njena dela. V treh močno poudarjenih smereh, ki odgovarjajo trem vsebinam človeškega življenja se ta motiv ljubezni vedno iznova oblikuje: v silni povezanosti z domačo grudo, s sesterskim občutjem usode soljudi in z žarkim porastom vsega bistva k večnim virom, k Bogu.

Margareta Seemann je po rodu Dunajčanka in je na Dunaju delovala mnogo let kot učiteljica. Zadnjih pet let pa se je posvetila samo pisateljevanju. Njen oče pa je bil doma iz južne Moravske in ima zato pisateljica tako vedrost duha, ki jo more dati le neposredna bližina podeželske narave. Po materi pa je velikomestni otrok, zato pozna vse socialne težave mesta in njegovih prebivalcev. Oboje pa: bližina podeželskemu življu in razumevanje socialnega vprašanja, ustvarja ono dobroto, ki jo izžarevajo vsa njena dela. To občutijo vsi, ki berejo njena dela. Zato so njena dela doživela več prevodov; nemški listi raznih držav pa jih ponovno natiskujejo, n. pr. v Ameriki; duhovniki po jetnišnicah jih rabijo kot čtivo ponižanih in razža-

ljenih ženskih duš, ki se ob njih dvignejo; v zavodih za slepe so njena dela med vsem prostim čtivom najbolj priljubljena. Pred par tedni je izdala otroško knjižico v pisavi za slepe. Roman iz l. 1931 »Njeni otroci« je izšel v Tokiu v japonskem prevodu.

»Dve kroni« je v vseh knjižnicah avstrijskih bolnic. Izbrali smo ta roman za čitateljice Vigredi. Obravnava na pretresljiv način materinski problem. »Trpljenje in ljubezen sta dve sveti kroni, ki jih polaga na glavo Bog vsaki ženi; v prvi vrsti pa jih prejemajo matere iz božjih rok.« — Vse osebe te knjige so nositelji ljubezni; velike in svete, ali male, bolestne. Slepe ljubezni in one s preroškimi očmi, plemenite in močne, ki se oslanja na zvestobo, ali pa v strasti plameneče, ki je človeku v pogin. Najgloblje globine človeškega srca, ženska čast in njeno dostojanstvo so v tej povesti mojstersko podani. Nalogo žene, da je vsa materinska, da v svoji ljubezni vsem postane vse, morebiti še ni nihče tako temeljito obdelal kot prav Seemannova.

Poslušajmo, kaj pove sama v pismu na naše uredništvo:

»Pozdravite prav lepo, prosim, četudi nepoznano, nov krog mojih čitateljev in prav posebno še one članice konzorcija Vašega lepega ženskega lista »Vigred«, ki so omogočile, da bo zaživela vsaj ena knjiga Seemannove v novem občestvu. Naj bi to pomenilo bogato in močno skupnost katoliškega dela! Kako rada bi povedala, kako so drugje sprejeli mojo knjigo »Dve kroni«, a to bi mogla le ustno povedati. Samo nekaj naj nakažem!

Dekle mi je pisalo: »Pri nas doma je bilo zelo strogo — potem je prišel padec, nezakonsko materinstvo. Spodili so me od doma. Starši so nekje dobili Vašo knjigo »Dve kroni« in ko so jo prebrali, jih je vse tako presunilo, da so zavrženo hčerko poklicali nazaj domov. Vam se imam torej zahvaliti itd.« Takih doživljajev je vse polno in lahko mi verujete, da me spodbujajo k še boljšemu in temeljitejšemu delu. — Drugi mi zopet pišejo: »Vaša knjiga nas je zopet tesno združila.« — In zopet drugi: »Odkar sem bral Vašo knjigo, sem postal drug človek...« Ne morem se dovolj Bogu zahvaliti, da morem v tem oziru kaj dobrega storiti.

Želite tudi izvedeti, kako se je pričelo moje literarno delo. O, to je bilo pa še prav v otroških letih! Moja sestra, Rozika, in jaz sva pesnikovali, še preden sva znali pisati. Šestletna in osemletna, sva se prav radi skrili v tih kotiček, najraje v kuhinjo. Tam je Rozika zlezla na stol ali na zaboj za premog in je »predavala«; ko je ona zgotovila (jaz sem že komaj čakala) sem prišla jaz na vrsto in je ona poslušala. Seveda, ni bilo baš prijetno: sedeti je bilo treba na tleh »po turško« in prav pazljivo gledati predavateljico. — Ko sva pa že hitreje pisali, sva pa imeli papir in svinčnik vedno pri roki. Ker sva vsake počitnice preživeli na očetovem domu na južnem Moravskem, bi vedeli skrivni kotički na vrtu prav mnogo povedati o najinem pesnikovanju. Vsaka zase sva pisali, kar se nama je zdelo primerno in dobro, potem pa sva brali druga drugi svoj najnovejši proizvod. Seveda ni dosti ohranjenega iz tistih časov; toda bili so to prvi utripi in prvi pozikusi pesniškega oblikovanja. — Kako lepo je bilo potem čez leto in dan!

Le predstavljajte si: prva pesemca natisnjena, saj ste tudi sami to doživeli! Kako počaščenega se čuti mlad človek, če ga uredništvo kaknega časopisa povabi k sodelovanju! — In pozneje: prva knjiga! Prva ugodna ocena in priporočilo! To so velike reči, ki človeka dvigajo.«

Tako smo se vsaj nekoliko seznanili z našo pisateljico letošnje glavne povesti. Mesec za mesecem jo bomo spoznavali bolje in se bomo končno le težko poslovili od nje. Pa upajmo, da nam bo še kaj poslala v uporabo.

Žene in dekleta, hčere in matere bodo povest malih ljudi, ki nam jih predstavlja, prebirale z enakim veseljem. In najbrž tudi moške in fantje, ki jo bodo zasledili.

Na veselo svidenje vsak mesec ob Seemannove povesti »Dve kroni«!

ANA GALETOVA:

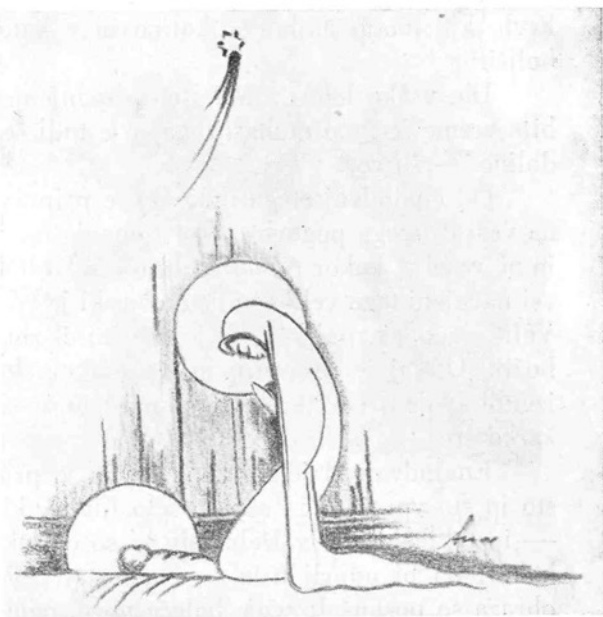
SKRIJ NAS!

Sneži, sneži, sneži.

*To noč pojde Devica v Betlehem,
pojde tod mimo,
kraj naših koč,
pa noče Bog, da kot nekoč
bi videla samo brezsrčnost ljudi.*

Zato sneži, sneži, sneži.

*Nocoj bo vse belo:
brez zvona zvonik,
bogatinov prag,
prestavljjen mejnik
in vdovina streha, ki postrani visi.
To noč pojde Devica v Betlehem.
Pojde tod mimo naše vasi.
Da ne zajoka nad nami,
o Bog,
skrij nas pod belo odejo, skrij!*

MIRA TOFF - Hibšer:

V SVETI NOČI

Nocoj li

*čuješ šum angelskih perutnic,
in vidiš let zvezde blesteče? —
Če blag si in čist le pohiti za njo! —
tako ti glas božji šepče.
Glej, v Betlehemu nad streho obstane
bornega hleva; vanj žarka luč plane.*

O človek

*le vstopi — glej v jasliah na slami
leži Dete — Bog, ki srce ti omami!
Nocoj na kolena pred Njim se zgrudi,
najlepšo molitev in pesem obudi, —
da se bo Dete božje smehljalo
in ti svoj blagoslov bo dalo!*

DVE KRONI

Vsako leto, ko se v naših krajih začne prebujati narava in se bliža pomlad, Delnice vse ožive. Vse se pripravlja na delo in še prav posebno na običajno pomladno romanje na Sv. goro. Na dan Marijinega oznanjenja je to romanje.

Leto za letom so romali tja, že najstarejši; Lovrenc, veliki hlapec, zdaj popolnoma slep, najstarejši mož v vasi, ki mu za prihodnje Sv. Tri Kralje vaščani pripravljajo za rojstni dan posebno presenečenje: 90 zavojčkov tobaka — največje veselje njegovo — za devetdeseti rojstni dan, celo stari Lovrenc se ne more spomniti, da bi bilo kdaj drugače in da bi ne šel vsaj od vsake hiše eden s procesijo na Sv. goro. In Lovrenc ve mnogo. Tudi to ve, pri kateri hiši je najboljša pijača, katera gospodinja speče najboljši kruh, kjé imajo najboljše koline in v kateri hiši so žegnanski krofi najboljši.

Da, vsako leto na Marijino oznanjenje so šli na Sv. goro, pa najsi je bilo vreme še tako muhasto, najsi je tudi še pravcati zimski mraz objel vso dolino — šli so.

Od enaindvajsetega dalje so se pripravljali. Od tega dne dalje ni bilo na vasi drugega pogovora, kot romanje na Sv. goro, pa tudi ne druge skrbi in ne veselja, kakor romanje. In to vsako leto iznova, četudi so bili že davno vsi navajeni tega velikega dogodka, ki je vsako leto vso vas nanovo razgibal. Velik dogodek, pač res, ko je ena misel zbrala vse in jih napotila k Materi božji. O, saj je res velik in lep, kakor zlat prstan: če je še tako star, ne izgubi svoje svetlobe; kajti ni narejen za zunanost, ampak je sam, kakor žarko srce.

Enaindvajseti je bil zopet tu in je prinesel s seboj svojih vsakoletnih sto in sto vprašanj in skrbi. Celo ljudje, ki sicer le redkokdaj odpro usta, — in takih je bilo v Delnicah, ki so desetkrat raje prikimali ali odkimali, kakor, da bi odprli usta — so postali zgovorni. Z zaskrbljenim izrazom obraza so poskušali svoje boleče noge, ogledovali z zaskrbljenim pogledom nebo; kajti, četudi bi sami ne mogli s procesijo, vendar so vsaj drugim hoteli prerokovati lepo vreme.

Kakor v mravljišču, ali ob času cerkvenega žeganja je vse hodilo in tekalo v Delnicah, le vse bolj resno in s premislekom. Toda gostilničar Padar, ki je bil navadno v septembru židane volje, je leto za letom, ko je šlo na pomlad okoli Marijinega oznanjenja, gotovo bil prehlajen ali vsaj nahoden. Pa je stal za motnimi šipami svoje gostilne, zategnil rdeče zastore z rumenimi rožami, da bi ga nihče ne videl in je skozi malo luknjico v zastoru opazoval odhod procesije.

Središče vseh priprav je bila vaška šola, edino enonadstropno poslopje v Delnicah prav poleg cerkve. Kot bratec in sestra sta se dvigali obe stavbi, kakor da bi morali noč in dan nadzorovati mladino cele vasi.

Šimen Korbar, vaški učitelj, je videl te dni v šoli več odraslih ljudi, kakor otrok. Otroci so prihajali k njemu, odrasli pa k njegovi ženi, ki so jo vaščanke kratko imenovala: Korbarica.

Koliko jih je bilo že danes tu! Kako so že od vseh strani pritiskali na njegovo ženo! Na koliko vprašanj je že morala odgovoriti, koliko nasvetov je že morala dati! Pravkar prihaja Kočarica okoli vogla; še ta hoče k ženi.

Stara ženica, med šestdesetimi in sedemdesetimi leti s težavo stopa po treh stopnicah do šole. Popoldne je že in poševno padajo sončni žarki na njen razoran obraz. Učitelju na šolskem oknu se zdi ta obraz Rembrandtove »Umetnikove matere«: neštevilne gube preprezajo obraz, trpljenje in bridkost, ta vprega vsakega življenja, je močno vozila preko njega. — Toda

studencev v očeh ni mogla zasuti; kajti vire življenja napaja Bog in nihče mu ne more braniti, kakor lastna človekova roka, pa tudi ta večkrat ne, če napačno prime in hoče zasuti to, kar more še živeti.

Korbarica je slišala, da starka prihaja in ji je odprla vrata ter sprejela na pragu.

»Klemenova Lenka prosi, Korbarica, za šop zimzelena in par vršičkov rožmarina; nima dovolj za šopke, ki jih bodo nesli v procesiji žalostni Materi božji. Letos jih je toliko, ki hočejo s procesijo.«

»O seveda, Barba, kolikor gospodična Lenka rabi, bo dobila. Sama jih bom potem narezala, Janez jih bo pa prinesel. Kaj pa vi, Barba, ali letos ne boste šli?«

»Zakaj pa ne? Seveda grem!«

»Pa ste vendar nekoliko slabotna po zadnji španski in srce vam večkrat bije, da bo dolgo pot le težko zmoglo. Kaj se nič ne bojite?«

»Marsikaj sem se že naučila, da bi se bala, tega pa še ne,« se posmeje starka in sončni žarek ji razjasni zgubano lice.

»Pa naj bi Peter in Marjanca šla.«

»Saj tudi pojdeti. Morebiti bi bilo res bolje, če bi ostala doma, pa se zadnjič, ko smo bili tam, še nisem poslovila od Matere božje. To moram še storiti. Saj je morebiti kmalu konec z menoj — pa moram zato še enkrat na Sv. Goro, da priporočim Petra in Marjanco prav posebno Materi božji, preden umrjem.«

»Kočarica, nikar ne mislite takih težkih stvari! Bog si izbere vsakega, kadar On ve, pa če se bojimo ali ne — zdaj pa le hitro na vrt! Pa vam ni treba čakati, bo že Janez v košari prinesel gospodični Lenki.«

Gosta živa meja obdaja šolski vrt. Za njo je vse polno lepo negovanih gredic. Tu in tam že kukajo trobentice s svojimi glavicami iz zemlje, vijolice so kakor rob svilenega plašča ob vznožju žive meje in zimzelen dviga svoje modre molčeče cvetove kvišku.

Z vrtnimi škarjami reže Korbarica vejice žive meje in zimzelena in jih polaga v veliko košaro; na vrh naloži še trobentic, primul, vijolic in drugega pomladnega cvetja, ki ga je vzgojila letošnja pomlad.

Na oni strani je pravkar minila šola; dečki in deklice odhajajo.

»Lizika, pokliči Janeza!« zakliče Korbarica slabotni deklici preko žive meje.

»Da, takoj« in že hiti nazaj k šoli in kliče večjega dečka:

»Janez, gospa te kliče na vrt.« In že je pri stranskih vratih na vrtu.

»Janez, nesi to zelenje in cvetje gospodični Lenki županovi, reci, da jo lepo pozdravim in naj le lepe šopke pripravi. Če ne bo dovolj, pa pridi še enkrat iskat.«

Nataknil si je veliko košaro na roko, mala Lizika pa hodi ob njem.

»Daj mi eno rožico!« ga prosi.

»Ne morem, Lizika, ker ni moje.«

»Čegavo pa?«

»Gospodične županove Lenke.«

»Saj ne bo nobeden videl.«

»Kaj misliš postati mala tatica?«

»Ne, ne, pa bi rada vsaj eno.«

Tedaj ji da iz košarice trtico zimzelena, zaveže oba konca in ji položi zeleni venček na glavo. Čaksova Lizika je pač uboga, še revnejša ko on, če tudi ima še očeta; gospodični Lenki bo že to povedal.

»Ti, Janez, zdaj sem tudi jaz mala princeska, veš, kakor tista v lepi knjigi, ki nam jo je posodil gospod kaplan. Kadar bom našla tisti veliki zlatnik, Janez, potem boš tudi ti dobil veliko denarja od mene. Ali hočeš?«

»Seveda Lizika, in kako!« in posmeje se nekoliko za deklico, ki je izginila za vrati po vsej vasi znanega skopega trgovca Čaksa.

Korbarica stoji še nekaj časa na vrtu in gleda za Janezom. Šopki! Ko je pred petimi leti kot žena vaškega učitelja prišla v Delnice, je vsa začudena vprašala, kaj bi to bilo. Kmečke žene so jo kar prestrašeno pogledale. »Ta še ne ve, kaj so šopki! Pa naj bo to naših ena? Pač naj bi si bil Korbar raje iz naše vasi izbral kako dekle za ženo! To ne bo dobro.«

Vsa preplašena je stala takrat med vaškimi ženami, ki so odkimavale z nezadovoljnimi obrazi; stara Barba ji je šele razložila: »Kadar gremo k žalostni Materi božji na Sv. Goro, ji hočemo tudi kaj prinesiti. Pa smo reveži, in ji ne moremo drugega dati, kakor šopek zelenja in cvetja. To je naš romarski pozdrav za Mater božjo. Nikoli ne gre nobena iz naše vasi na Sv. Goro brez šopka. In vsaka se potruži, da je njen šopek lep, kar se da. No, zdaj pa veste, kaj so naši šopki.«

Da, že dolgo ve! Saj je sama že štirikrat nesla šopek na goro in v šopek vpletla iskreno in vročo željo ter vse skupaj položila na oltar Matere božje. V par dneh bo zopet romala in nosila s seboj šopek in gorečo srčno željo ...

Koliko hrepenenja in srčne bolesi, koliko želja in upanja roma vsako leto na praznik Marijinega Oznanjenja v malo cerkvico z zlatim križem na zvoniku, ki stoji par ur od Delnic na nekako 300 m visokem hribu!

Prejšnji dan se zbero, ko odzvoni poldne, na trgu pred cerkvijo pod obema starima lipama, ki stojita pred župniščem. Martin Dobrič, sedemdesetletni župnik, jih blagoslovi z okna svoje sobe.

»In otroci, ne zahtevajte preveč! Ne oblegajte ljube Matere božje s Sv. Gore za posvetne stvari! Poiščite iz svojih sto želja eno, o kateri veste, da je največja in najvažnejša, ki vam dviga srce za vse lepo in dobro! To željo položite v cerkvi k vašemu šopku in ne pozabite dodati: Pa ne tako kakor jaz hočem, Mati Marija, ampak, kakor Ti veš, da je prav!«

Mladi kaplan vodi procesijo. Radi hodijo z njim in ne vedo, katerega imajo raje: dobrega starega duhovnega pastirja, ki je skoro vse poročil, večino izmed njih že krstil, ali pa strogega mladega, ki zna tako ostro govoriti. Toda nikoli jim še ni krivice storil, saj čutijo: sam stori najprej ono, kar od njih zahteva. In kadar reče: takole bo, tedaj to velja! In če reče: ne, ne more nihče izpremeniti njegove odločbe, naj bi se še tako trudil.

To je Pavel Trdina, kaplan, ki je prišel iz Štajerske. Ko mu je nekoč nekdo rekel, da taka trda butica spada samo med trde ljudi, se ni razburjal, ampak mu je hitro odgovoril: »Pa ostane kljub temu tako, kakor sem rekel!«

Prava Pavlova duša je; nosi pa še oster meč hitre sodbe. Dela danes, pa prav nič ne misli na včeraj, ali jutri, zahteva kazen in zadoščenje in gori kakor plamenica. Staremu župniku je življenje ta meč že davno vzelo iz rok, namesto tega pa mu je dalo spoznanje: pomagati, ne soditi! Kdor najgloblje pade, potrebuje največjo pomoč; vsaka krivda je revščina in pomanjkanje spoznanja ali ljubezni.

Kadar hoče to pojmovanje obrazložiti svojemu mlademu kaplanu, takrat temu vtrepeta lice in skoro izzivalno se pobliskajo oči, ko odgovarja: »Kdor ni z menoj, je zoper mene,« pravi Kristus; in: »Mlačneže bom izpljunil iz svojih ust.«

»Nikar mlačen, brat, toda dober! To je dvojno. Večkrat misli na to, brat, da nisi samo Trdina, ampak tudi Pavel! Zdi se mi, da Bog ni mogel dati boljšega imena, kakor je to!«

Jasen smehljalj poživi obraz pod belimi lasmi; kaj ve mladenič o tisoč krivih potov življenja! Če pa ve, bo tudi spoznal, da je le en prehod iz trpljenja k luči, iz slepote v resnično gledanje: ljubezen in pomoč in pomoč in ljubezen, brez konca, brez konca. Povsod in vselej; in če bi bilo tisočkrat zastoj, enkrat le ne bo zastoj. In že zato se izplača živeti! Le ne nobene trdote, brat; postanemo tako lahko krivični iz samega stremljenja po pravičnosti.

Zvonovi se poslavljaajo od romarjev; tu in tam sloni stara ženica, ali dedek ob vratih, s kopico otrok okoli sebe; najmlajši in najstarejši niso mogli s procesijo: še ne in nikoli več.

Martin Dobrič stoji še ob odprtem oknu; gleda za procesijo, ki odhaja, dokler ne izgine križ in bandero za malim gozdičem; najprej koraka rdeče bandero, za njim belo z zlatimi resami. Kolikokrat bo še pač gledal za njimi? Morebiti nikoli več. Zdaj prinaša veter na svojih perutih melodijo: »Marija, k Tebi uboge reve«. Tako čudno svečano prihajajo glasovi preko polja in travnikov; zapre oči; tako je, kakor bi hodil še sam za valujočimi banderi v belem roketu, ob njem ministranti, za njim pa glasna molitev; možje molijo rožni venec, tam zadaj na koncu procesije pa žene in dekleta že pojo — nad vsem pa jasno nebo, modro, kakor spominčice ob potoku, ki jih ima tako rad; prestrašil se je: velika vrata poleg njegovega okna so se s truščem zaprla. Meta, sestra njegova je zaklenila, da se zavaruje pred berači, katerih se boji; saj ve, da tudi kdo ni dober...

Župnik je še ves zasanjan; sede v velik stol, ki so mu ga vaščani za šestdesetletnico podarili. Vsakdo je nekaj žrtvoval in trgovec Čaks ga je naročil v mestu, ker ima dobre zveze; to je bil njegov del pri tem daru: odgovornost pri nakupu in vožnja domov. Seveda pa je potem župnik v mestu izvedel, da je Čaks znal pregovoriti mizarja za mnogo nižjo ceno, kakor so mu Delničarji dali denarja s seboj in je preostanek vtaknil v svoj žep. Seveda pa tega ni nihče drugi v vasi vedel, kakor župnik.

Utrujen je položil roke na pisalno mizo. O, ta miza! Doživela je že prav mnogo človeške bede. Pet dolgih let je sedel ob njej, večkrat globoko v noč, je pisal za razne časopise, zbiral honorar, kakor skopuh. V šestem letu je vsota zadostovala za dva nova zvana. Ko sta prvikrat zazvonila iz visokega zvonika, je župnik pozabil na noči, polne dela. In po zvonovih so prišla cerkvena bandera. Belo bandero je bilo vaščanom prenežno, vse premalo barve. »Kakor mestna gospodična« so rekli nekateri. »Mi smo kmetje, pa je bolje, da imamo žive barve. Bandero z žalostno Materjo na eni in s sv. Florijanom na drugi strani, to je nekaj za nas! Kajti Bog varuj, če nastane požar! Saj so vse hiše krite s slamo ali deskami in do vode je daleč, brizgalna pa je pokvarjena.«

Tedaj je zopet sedel k pisalni mizi, polovico dneva, pa še kos noči. Le Meta je vedela; seveda je dovolj branila. Toda v poldrugem letu je imel skupaj vsoto, ki jo je rabil; tedaj pa ni poslal Čaksa v mesto, ampak se je peljal sam. Vaščani si niso delali preglavic, kje je dobil župnik denar

za lepo rdeče bandero s sv. Florijanom. Čalks pa je rekel sam pri sebi: »Glej, glej, koliko denarja je v župnišču!«

Zdaj pa stoji bandero že tri leta v cerkvi na moški strani; belo so premestili na žensko stran.

Zdaj pa, ljubi Bog, bodi zahvaljen za vse! Zdaj lahko počivata: miza iz njegovih dijaških let in on sam; stara izmučena glava tudi ne bi zmogla več. Župnijske dolžnosti, ki jih je že težko opravljal, mu je škof odvzel in jih položil mlademu kaplanu na rame; on sam, župnik, pa samo še čaka na — — smrt.

Romarji v procesiji na Sv. Goro so prenehali peti. Tiho hodijo dalje. Vsakdo se spomni na cilj romanja, išče Boga v svojem srcu. Marsikatero srce na tej tihi poti kaj glasno udarja, tu in tam tako glasno, da samo sebe zbudi.

Za marsikoga je to romanje velikonočna pot. In polglasno mrmranje v moških vrstah ter glasna molitev kaplanova na čelu procesije, je kakor okvir za sliko vstajenja; kakor »hोजना« zveni v vzbujeni duši zlasti tedaj, ko se že oglasijo zvonovi na Sv. gori.

Široka cesta, ki vodi iz Delnic, štiri ure daleč na Sv. Goro, dobro pozna to vsakoletno romanje. Češnjevo drevje ob strani cest leto za letom gleda na sklonjene glave, na daleč gledajoče oči, pa tudi na one, ki so zaverovani vase.

Prav dobro poznajo nežno mlado ženo, visokega čela, temno plavih las, ki se nikakor nočejo skriti pod naglavno ruto in gledajo izpod nje, kakor zreli kostanji. Žena, ki je šele pet let v vasi in opravlja vsakoletno romarsko pot, postaja vsako leto otožnejša, vsako leto sklanja nižje svojo glavo, zapira oči, da ji pogled žge na znotraj, ta žena goji eno veliko željo: otroka — samo enega otroka! Včasih se dvignejo trepalnice in tedaj preleti zasnanjan nasmeh lepi obraz. Na besede starega župnika misli: Izmed stotin vaših želj si poiščite eno, od katere mislite, da je največja, da vam bo mogla odpreti srce za vse dobro in lepo.

Ena želja — o, saj ima sploh samo eno in edino to željo! Vseh pet let jo nosi čudodelni Materi na Sv. Goro. Da bi se končno ta želja izpolnila! Gotovo bi odprla njeno in moževo srce za vse dobro in lepo za vedno.

Pojemala je molitev v polglasno šepetanje, čim so se bližali svojemu cilju. Mir svetišča je ležal široko razgrnjen v zraku in luči, je brisal prah iz oči, se je stezal do prosečih src, da je vsaka duša zagrnila pogled na zunaj in je v pobožnosti in ponižnosti pokleknila pred Bogom.

Prihajali so v cerkev. Vseh sedem zvonov je zvonilo dobrodošlico romarjem. Široko odprta so bila cerkvena vrata, kakor bi vabila: Pridite, o le pridite! Poleg vrat pa velikanski lesen križ s Križanim, ki je vsem mimoidočim tiho govoril: Misli na to: tudi za tebe!

Prvi pari že stopajo čez kamenite stopnice in vstopajo v tihotni mrak hiše božje. Daleč tam spredaj se svetlika, kakor luči večnega mesta: tam se sveti okoli milostljive podobe venec triintridesetih belih sveč.

»Marija, k Tebi uboge reve« . . . zopet in zopet zveni in zvoni, prepeva, kliče in kriči iz vseh duš, od katerih nobena več ni zaprta. Nad njimi pa pojo zvonovi in njihova pesem se meša z glasovi zvonov in se poganja visoko pod nebo preko okoliške vasi, kakor jata belih golobov.

Že so pokleknili. Zdaj govori vsaka duša sama s svojim Bogom. Zvonovi so onemeli; le sveče utripajo in prasketajo v tistem molku.

Vse je na kolenih. Bolniki so, ki kažejo svoje rane in prosijo zdravila; otroci so, s tisoč nespametnimi željami in ne razumejo, zakaj je Bog razbil blestečo srečo. Premnogo jih je, ki so zakrili obraz z dlanmi; na znotraj se obračajo in hodijo sami tiho svojo sveto pot.

Ob končni klopi sloni bled mož, kakor bi bil mrtev; njegovo življenje v tej uri ne pomeni nič. Sama duša ga je, obtožba, boj in hrepenenje.

Tu in tam žare proseči pogledi na milostno podobo, kakor plameni, ki rastejo v neskončnost, kakor zublji, ki jih prižiga krivda, ki se boje lastnega ognja, ki ga ne bo mogoče nikoli več ugasniti.

Peter, v ministrantovski obleki, se skriva za kamenitim stebrom, trdo sklepa roke in dviga do ust, do obraza, do oči. Strahovita bol, žalost, strah mu sedi v srcu od včeraj dalje; kako rad bi se ga oprostil z molitvijo že včeraj, že sinoči, že davi, toda ne umakne se, kakor s kremplji se ga oprijemlje bolj in bolj; kričal bi, prosil, jokal, zaupno bi se oprijel sinje obleke božje Matere — potem bi morala pomagati! Danes se poslavlja stara mati od Tebe, Mati božja! Srce se mu stisne ob tej misli, zdi se mu, kakor, da bi bil današnji dan že poslovilni dan tudi zanj in za Marjanco. Streslo ga je, kakor bi stala smrt ob njegovi strani.

Ne, ne, saj ne more biti, saj ne moreta še dati stare matere, saj nimata potem nikogar več na svetu, Marjanca in on. Očeta sta komaj poznala, mati je že več let mrtva — če zdaj še stara mati umrje, kaj bo potem? Potem sta tako revna in sama na božjem svetu, kakor Janče pri bogatem Kovachu. Potem ju bodo odvedli v sirotišnico, če jih nihče ne bo hotel v vasi in Marjanca ne bo mogla postati drugega, kakor kravja dekla in on ubogi hlapec.

»Ne, ne, ljuba Mati božja s sv. Gore, to ne more biti, saj vendar veš, da hočem postati zdravnik. Mati božja, zdravnik za reveže, siromake, ki so tako ubogi, kakor midva in nikoli ne bom obogatel, niti hotel obogateti, to Ti obljubim danes, Mati božja —«.

In par vrst za njim na ženski strani kleči stara Barba; leseni rožni venec ima ovit okoli izdelanih rok, naguban obraz pa visoko dvignjen k Materi božji.

» . . . in otroke mi varuj, Mati božja! Ne dopusti, da bi se Marjanca pohujšala, ko bo sama ostala, naj ostane revna in uboga, kakor smo bili vsi do sedaj, toda pridna — in Peter, Ti, Marija s sv. Gore, na njega se oziraj prav posebno; pameten je in nadarjen in srce ima kakor vosek; tega Ti danes posebno priporočam —«.

Tam ob banderovih resah sloni obraz z vročično blestečimi očmi. Kakor široka posoda je, ki naj se napolni do roba z ljubeznijo. »Daj, da po-

stanem mati, Mati Marija, daj mi otroka —«. Ihtenje brez solz pretresa mlado telo, da ji zobje šklepetajo; roke se krčevito krivijo — ne, ne, ne odneha prositi, to pot ne. Saj me moraš uslišati, saj imaš sama otroka v naročju«, ne, ne more tega reči, kar je rekel stari župnik: Pa ne, kakor jaz hočem — »ne, Mati, Ti Mati s sv. Gore, danes mi moraš pomagati, pet let Te že hodim prosit —«.

O, kdo bi mogel pregledati! To morje bolečine, to brezkončno hrepenenje, ki ga obdaja upanje, brezmejno upanje. In nad vsem tem usmiljeni Bog, ki vsako prošnjo sliši, vsako tožbo tehta in vsako zaupanje blagoslavlja.

Potem so zablestele luči okoli tabernaklja; kaplan Hartman dvigne Najsvetejše nad njihovimi glavami; ministranti zvonjkljajo s srebrnimi zvončki, vse roke udarjajo na prsa. Za monštranco se zapro zlata vratica, električne luči ugasnejo. Le triintrideset visokih sveč straži pred milostno podobno.

Visoko v zvoniku prične udarjati ura: sedemkrat. Pri zadnjem udarcu se že oglasi k angelskemu češčenju veliki zvon, ki ga ni vojska vzela. Kakor šumenje morja šumi šepet molitve pred nogami Matere s sv. Gore.

Zunaj je sonce zašlo; prve zvezde so se že užgale. Cerkvenik pride, ugaša bele sveče drugo za drugo, ki so dosedaj izražale ves svoj sijaj okoli nebeške Kraljice. Oči vseh molilcev mu slede od sveče do sveče, vidijo, kako plamen za plamenom ugaša pod temnim klobučkom.

»Kakor smrt je ta klobuček«, si misli Peter in strah ga vsega prevzame.

Sedem sveč še gori; kakor sedmero mečev v srce Prežalostne in govore besede polne tolažbe. Vsi ti, ki so posedli zdaj v stare cerkvene klopi, potrebujejo premnogo dobrih besed.

Do zadnjega kotička tipljejo svetlobni žarki teh sveč, božajo mimorede svetle in temne rute na glavah žena in deklet okoli spovednice ob levi strani in se dotaknejo tudi sklonjenih moških glav, tam ob desni steni, pod prižnico.

Župni upravitelj s sv. Gore, njegov kaplan in kaplan Trdina sede do poznih večernih ur v spovednicah. Koliko strasti in greha žge, koliko slabosti in neodvisnosti, sramu, pa tudi greha, resničnega greha, se odkriva v polmraku cerkvene tišine. In nad vsemi se dvigne posvečena roka: »Odvežem te ...«

(Dalje prihodnjič)

I. V.:

Z Bogom pridejo ...

Prej ali slej mora vsaka gospodinja pripraviti svojo hišo za primer, da verno in dostojno sprejme Gospoda, ki prihaja, da izkaže bednemu človeku zadnjo ljubezen in ga okrepi za pot v večnost. Mislim, da je odveč, tukaj šele razlagati, da se duhovnik pokliče pravočasno, dokler je bolnik še pri polni zavesti, da more res v redu skleniti svoj račun z Bogom. Saj tudi nezavestnemu bolniku duhovnik še podeli sv. poslednje olje in vesoljno od-

vezo, vendar le pogojno, če je duša še zmožna prejeti te milosti. Zato si naloži vsak, kdor zakrivi, da duhovnik prepozno pride ali sploh ne pride, težko odgovornost in krivdo. Noben bolnik še ni minuto prej umrl, če se je spravil z Bogom in uredil svoje duševne zadeve, marsikomu je pa že tudi telesno odleglo, ko je bil pripravljen stopiti pred Sodnika.

Govoriti hočemo danes o zunanji pripravi za obisk Gospodov, o sobi in mizi, svečah in razpelu. Ni majhen obisk, ki ga pričakujemo. In čeprav se je Bog rodil v revnem betlehenskem hlevcu in gleda le na srce, mislim, da prav srce verne slovenske žene zahteva vso ljubezen in spoštljivost za ta obisk. Bolnik je v hiši, vse je v neredu in nihče ne ve, kako in kaj je treba pravzaprav pripraviti; tudi soseda ne ve prav natančno. Le stara prevžitkarica tam pod bregom pripoveduje o treh prtih in voščenih svečah, pa teh v naglici ni nikjer dobiti. Le ne izgubljeni glave, vse lepo mirno in počasi, pa se bomo zmenili!

Najprej pospravi po sobi. Odnese vso navlako, ki ne spada notri in sobo pometi. Če moreš, preobleci bolnika ali ga vsaj pregrni s svežim perilom. Potem pripravi mizo. Vsaka miza je dobra, da le trdno stoji in se ne maha. Če v sobi ni mize, je morda nizka omara s predali. Tudi to lahko pripraviš za domači oltar. Mizo ali omaro pogrni s snažnim prtom, najlepšim, ki ga imaš pri hiši, saj bo na njem počivalo telo Gospodovo. Prav je, da ima vsaka hiša pripravljen prt za primer, da ga ni treba morda še iskati okoli pri sosedih. Ker so predpisani za oltar v cerkvi trije platneni prtji, je mnogokje razširjena vera, da je to predpisano tudi za dom; vendar temu ni tako. Navodilo pravi le, naj bo miza pogrnjena s snažnim belim prtom. Če ni belega prta, se miza lahko pregrne s snažno rjuho.

Na mizo postavi križ in dve sveči. To je predpis in mora biti križ in ne kaka sveta podoba ali kip. Sveče pa ni treba, da so voščene; samo trdno jih postavi v svečnike, če pa teh nimaš, pa v kozarce, ki jih napolniš z drobnim peskom ali zemljo. Lepo je, če pripraviš tudi nekaj cvetlic v vazi ali v lončkih. Samo glej, da stoje v ozadju in ne zavzemajo preveč prostora. Potem pripravi na levi strani posodico z blagoslovljeno vodo in zeleno vejico, da more duhovnik ob prihodu pokropiti sobo in bolnika po besedah psalmista: »Pokropi me, Gospod, s hizopom in očiščen bom!« Na drugo stran mize pa postavi posodico z navadno vodo in majhen prticek, da si duhovnik po svetem opraviilu oplakne in otare prste. Zadostuje že kozarec ali skodelica za kavo, za prticek pa snažen žepni robec. Če si bo duhovnik želel še potem umiti roke, mu boš drugje pripravila umivalno skledo in brisačo. Vodo, kjer si je duhovnik oplaknil prste ne vrzi proč, temveč jo zlij v ogenj. Marsikje je pa navada, da to vodo popije bolnik.

Kar smo dosedaj povedali, pripravi tudi takrat, če pride duhovnik samo s svetim obhajilom, kar je zlasti pri dolgi bolezni in pri starih betežnih ljudeh večkrat potrebno. Kadar pa duhovnik podeli tudi sveto poslednje olje, pripravi še krožnik s šestimi kosmiči bombaža ali prediva. Če nimaš drugega pri hiši, napuli nitke iz kake snažne krpe in jih zavij ali stisni v kosmiče. Na drug krožnik pa daj košček krušne sredice ali malo soli. Tudi

te kosmiče sol in kruh vrzi potem na ogenj. Pred mizo postavi pručico, ki naj bo tudi pregrnjena, da bo mogel duhovnik poklekniti.

Vse pripravljaj mirno, brez nepotrebnega beganja in nervoznega iskanja. Če boš ti mirna, bo miren tudi bolnik in se bo mirno pripravil na resno uro. Pri starih hišah so imeli vedno vse pripravljeno za sv. popotnico, na točno določenem mestu, da tudi v nujnih slučajih ali nesrečah ni bilo treba zaradi tega skrbti in razburjenja.

Če so otroci pri hiši, jih belo ali vsaj praznično obleci in naj s svečami ali cvetjem pričakujejo duhovnika. Prav je, da pri tem molijo rožni venec, kar bo gotovo blažilno vplivalo tudi na bolnika.

Če je kdo dalj časa bolan pri hiši, je sploh potrebno, da se to javi farnemu duhovniku, da ga morda kdaj obišče, in če vidi, da je potrebno, pripravi na sv. popotnico. To velja zlasti za mesto. Saj na deželi se hitro zve za vsakega bolnika, v mestih in industrijskih krajih, pa župnik res ne more vedeti za vsakega in je prav, da mu to javimo, ker je njegova dolžnost skrbeti za to, da se v njegovo področje spadajoče duše pravočasno pripravijo za pot v večnost. Ne izgovarjajmo se, češ, da nima časa, saj to je njegova dolžnost in zato bo našel tudi čas.

Več Vigrednic je izreklo željo, da bi naš list prinesel opis in popis vseh zunanjih priprav za sv. popotnico. Upam, da smo vsem tem ustregli. Če bi pa katera rada še kaj vedela, je uredništvo vedno pripravljeno poskrbeti za pojasnila.

Kratki so človekovi dnevi, število njegovih mesecev je pri Tebi, o Bog: postavil si mu meje, ki jih prestopiti ne more.

(Job 14, 1)

VEŠ, DETE!

*Veš, Dete nebeško, nocoj bi Ti jaslice trde
rada jaz mehko, mehko postlala,
da ne bi se Mamica revna nad Tabo jokala.*

*Bi z dihom Ti ročice rada premrle ogrela
in Vaju v kraljevska bi oblačila odela.*

Joj, Detece božje, pa sem tako revna, revna!

*Vse, kar bi jaz rada, prav nič Ti ne morem podati,
da morem vsaj ostre Te zime obvarovati.*

*Zato pa s pastirčki pred jaslice bom pokleknila,
pa, ker nimam ovčke, bom v dar Ti srce
poklonila.*

Sprejmi ga, sprejmi, o Jezušček zlati!

CILKA VRAČKOVA:

Mlada žena v novem domu

Slučajno mi je prišel v roke dnevnik mlade žene. Naj navedem iz njega le eno stran.

»Na moj poročni dan: Slednjič sem zagledala skozi okno svoje dekliške sobice — zarjo najinega vélikega dné. Danes sem prestopila prag v nov, doslej nepoznan svet. Ne mogla bi nikomur z besedo razodeti, tudi tebi, moj dnevnik, ne, kaj je zazvenelo v moji duši tedaj, ko sem stopala pred oltar, vsa bela, z mirtinim vencem na glavi. Na koru so mi pele tovarišice moje mladosti: »O, draga sestra, bodi srečna . . .« Naj se ne dotaknem najtišjih strun srca: kjer je naše doživetje najgloblje, je tišina, kakor na dnu morja. S svečanim glasom je vprašal duhovnik ženina: »Ali res hočeš vzeti tukaj pričujočo nevesto za svojo pravo ženo?« Krepkó je odjeknil po cerkvi ženinov »da«, odločno, a mehkeje mu je sledil moj — kot odmev. V tem trenutku sva postala mož in žena. Odslej naju more ločiti le smrt. Ne spominjam se več vseh besed, katere nama je govoril duhovnik pri poroki. En stavek pa se mi je vtisnil v dušo in tega ne bom pozabila nikoli: »Da bi še v večnosti blagoslavljala dan, ki vaju je združil za vedno . . .« Ali ga bova blagoslavljala, ali pa ga bova morda preklinjala? Jaz mislim, čutim in hočem le eno: da bi mogla biti dobra, zvesta in čista žena, skrbna gospodinja in če Bog da — ljubeča mamica . . .«

Tako ali podobno si gotovo mislila tudi ti na dan vajine poroke. Vsi so vama želeli srečo in ti sama si se zavedala, da se ti izmika iz misli in srca vse drugo, le eno ti lebdi pred očmi: da bi mogla osrečevati in biti

srečna, večno srečna! Da, zakon je vélika skrivnost, ki v večnost sega. Pa ga današnji svet večkrat tako lakhomiselno sklepa, tako nizko ceni in v blato tepta. Mi pa vemo: zakon je zakrament, zakon je božja ustanova in in ne samo človeška pogodba, od katere bi mogli odstopiti, kadar bi se nam zahotelo. Svet je izgubil tisto spoštovanje, katero gre zakonu po božji zamisli. Vidva pa se zavedata, da sta zdaj prejela en zakrament več in vse pravice ter vse dolžnosti, ki sta jih s tem prevzela nase, bodo v vajino posvečenje, če bosta ravnala po božji volji in svoji vesti.

Z veseljem se loti vsaka mlada žena dela v svojem novem domu. Ali se ti ne zdi, da si zdaj postavljena na mesto, kjer boš mogla razviti svoje najboljše moči? Osrečuje te zavest, da si nekomu potrebna v njegovo srečo. Ponosna si na svojega moža, on pa se ponaša s teboj. Kako z veseljem skušaš ustreči njegovim željam, ko vidiš, da on upošteva tvoja prizadevanja! Saj ni treba, da ti bogvekaško pomaga pri delu v domu, če zmoreš sama, spodbuja te že njegova dobra beseda ali pa samo — topel sijaj zadovoljstva v njegovih očeh. Izprva je za mlado ženo marsikaj težkó. Že gospodinjske skrbi delajo začetnici težave, zlasti, če je bila dozdej morda bolj vajena peresnika ali šivanke, kot pa kuhalnice. Res zahteva gospodinjsko delo od žene vsak dan novih žrtvovanj, vendar vse ublaži — dobra volja obeh.

(Dalje prih.)

J. BORŠTNAR:

SREČANJE

Tiho, tiše so se utrinjale snežinke z mehkega neba. V višini na sivi skali je cvetelo mesto v tisočernih lučih, v globeli tesno med reko in sencami samotnih borovcev je dehtelo predmestje, zavito v vonje božičnega kadila. Razsvetljena okna so se gledala v mirni vodni gladini kakor v zrcalu.

Gosto, gosteje so se utrinjale snežinke v sveti božični večer. Strupena sapa, ki se je utrjala od snega na visokih gorah, je srdito sunila skozi ubito okno na podstrešju poslednje hiše v predmestju. Trpko je objela obraz mlade delavke, ki je slonela ob oknu in zrla v potuhnjeno šumečo reko.

»Zdaj pa še to,« je vzdihnila, si z odločno kretnjo popravila črne kodre in hitela zagrinjat okno z rdečo zaveso. Potem je sedla k mizi in skrila obraz v bele dlani. Nanjo so strašeče zrle sive prazne stene in sveča ji je pletla ob glavi venec trepetajoče luči.

»Ah, pa je nocoj sveti večer,« se je zapletla v pogovor sama s seboj. »Povsod samo veselje, sreča, mir in blagoslov. Povsod sama pesem, le v meni so zamrle vse pesmi. Tudi moliti ne morem.

Ah, sam ljubi Bog ve, kako obhajajo sveti večer pri nas doma. Vem, da me željno pričakujejo, toda res ne morem domov. Saj nimam niti toliko denarja, da bi si skuhalo večerjo, kje naj vzamem za vlak? Pa bi šla rada domov. Četudi v mrzli sobi in brez večerje, pa je le lepó biti skupaj z domačimi in pričakovati rojstvo Gospodovo...«

Utihnili je zaradi težke slutnje, ki je vstajala v njeni duši.

»Saj vem, da je pri nas zopet prepir. Dobro se še spominjam, kolikokrat smo z mamom jokali na sveti večer, ko je oče razgrajal.«

Dvignila je glavo. Velike črne oči, skrivnostne in lepe kot gluha polnoč, so se ji poglobile, da je kot mrak legla senca na dolge trepalnice.

Pod pritiskom neznane sile, ki se ji ni mogla več ustavljati, je vzela iz miznice dnevnik z modrimi platnicami. S prve bele strani so odsevale lepe črke mirno zaokroženih potez: Marta Gornik. Mojega življenja povest.

Odrpelo se je mesto, kjer je najraje čitala ob težkih urah. Tam popisuje slovo od doma. Brala je z lepim, rahlo trepetajočim glasom.

30. oktober: Bilo je jesensko jutro. Noč še skoraj. Deževati je bilo ponehalo. Na sprani cesti so se svetile mlakuže. Zvon je vabil k prvi maši, lepo kakor še nikoli.

Jaz, mama, bratca in sestrice stojimo na razpotju pred starim lesenim križem. Mimo nas hite ljudje. Dolga vrsta jih je.

Moli, pridna bodi in veliko nam piši!« mi naroča mama in komaj zadržuje solze. V obraz ji ne vidim. Ali zaradi teme ali zaradi solz, ki mi silijo v oči? Dolgo si stiskava desnici. Meni se trese, njej še bolj. Potem podam roko še malim, ki molče in drgetajo, ko tajijo solze.

»Rajši bi ostala doma,« se žalosti mama in zajoka na ves glas. V meni se je tedaj prelomilo. »Z Bogom!« sem zaklicala in odhitela. Najstarejšo sestro, Francko, ki ji je bilo štirinajst let, sem potegnila za seboj in ji tiho naročila:

»Pazi na mamom, da je ata ne bo pretepal. Z Bogom!«

Že so mi ves obraz zalile solze. Tako smo se ločili. Ljudje so že odšli. Zvon se je izpel...

Kakor pijana sem se opotekala proti postajališču in zajemala s čevlji v luže...

V vlaku sem sedla k oknu in pritisnila vroče čelo na mrzlo steklo. Mimo mene so bežale njive, naša raztrgana hiša, križ ob razpotju, ves črn in star, ter blede telo na njem, ceste, mlakuže in še prijazna cerkva... Neizrazno je, kar sem tedaj občutila. Tisto minuto sem se šele zavedela, da odhajam od doma, da odhajam v daljni svet...

Ko se je jutro začelo vprav siviti, me je vlak pripeljal v mesto.

Čez tri ure sem do smrti trudna stopila iz vlaka. Reka popotnikov, ki so izstopili, me je kot mrtvo odnesla s postajališča in me pustila na široki cesti samo. Ob meni in nad menoj se je kot brezdanje morje vse do neskončnosti širila siva, gosta megla in pogoltnila vase slednji žarek luči, slednjo živo dušo. Nekje prav pod menoj je strahotno šumela voda. Vsa sem se tresla v nemi grozi. Tako sama in tako zgubljena še nisem bila nikoli. Tisti trenutek sem občutila vso nepopisno težo brezdomstva in izgnanstva, tisti trenutek sem življenju pogledala v obraz in najrajši bi bila zbežala domov. Prav vsega sem se zbala in vsi moji svetli cilji so utonili kdo ve kam.

Obupana sem se bolno ozrla okoli sebe, da bi videla, kod mi je iti. V hipu mi je bilo, kot da sem pogledala v odprto nebo. Kot prerojena sem

šla z očmi za čudnim sijem. Glej, na moji desni je visoko iz megle kipel mesto, veličastno, nepremagljivo na črni skali, ovenčani s še kaj čvrstim zelenjem in zlato zarjo trpke mokrotnosti, in se kopalo v luči in soncu. Čisti, z rosnimi dragulji posuti so rastli zvoniki v nebo in nad belimi meglicami so se bliskali križi in Marija v zvezdah z mesecem pod nogami.

Obrisala sem rosne oči in stisnila zavitek pod pazduho ter se s čudovito silo pognala po cesti navzgor proti mestu. Vsa v sanjah o soncu in sreči sem stopila na široko ulico, ki me je sprejela kot kraljico. Ob meni se je trlo praznično oblečenih ljudi, kraljevske zarje so pred menoj razgrinjale zlata oblačila, v velikih oknih so drhteli sončni žarki kot palmove veje, tisoč šumov in glasov mi je klicalo: hozana!, zvonovi pri vseh cerkvah so mi klicali v pozdrav. Tako je stopal Kristus v sveto mesto Jeruzalem...

Takrat mi je bilo šele šestnajst let in sem sanjala, da bo to mesto kraj moje sreče...

31. oktober. O solzah naj molčim. V dušo se mi neprestano jemljejo materine besede: Rajši bi ostala doma. Ali bi bila res še lahko doma pri mami in ji lajšala skrbi ter bolesi? Ali res nisem ravnala prav, da sem zapustila rodni krov? Ali sem res grešila, ko sem se bratcema in sestricama iztrgala iz objema?

Ne, nič več nisem mogla biti doma. Morala sem v svet. Komaj mi je bilo petnajst let, že sem morala v tovarno. Taka je pač pot vseh tistih, ki nimajo ne lastne strehe ne svoje zemlje. Od takrat naprej je bila moja vsakdanja pesem brnenje železnih strojev in ob glavi mi je kot svetnici žarel venec, spleten iz živega dušičnega prahu. Tiste dni je oče zopet začel popivati.. Jaz sem morala dati poslednji dinar, da smo se preživel. In če sem kdaj potožila, da ne morem za vse sama skrbeti, je začel pretepati mene in še mamo, ki se je potegnila zame. Koliko noči smo pre jokali pod milim nebom, ko je on v hiši razbijal s stoli. Če sem ob nedeljah kam šla ali če sem si kupila morda novo obleko, je spet kričal nad mano.

Da lahko grem, a da se mi otroci smilijo, ki bodo morali stradati, sem mu dejala nekoč. Od takrat je vedno govoril, da sem prepira kriva samo jaz in da ne bo prej miru, dokler ne grem od doma. Potlej pa, da bo za otroke že sam skrbel.

Mislila sem, da bo res mir, ko bom jaz odšla. In glej, dobro sem vedela, da mama in otroci bolj pogrešajo miru kakor kruha. Zato sem šla od doma. Zaradi njih, ne zaradi sebe.

O mesto, visoko na sivi skali, odgovori, ali boš kraj moje sreče? Ali boš?...

»O, zakaj si mi moralo prav nocoj odgovoriti?« se ji je izvilo iz osrčja, ko je zapirala dnevnik.

In spet so ji misli hitele domov. Pod pritiskom tajne slutnje se je v njej obudila velika bolečina. Naslonila se je na mizo in zajokala ter se ni več menila za snežinke, ki jih je burja vse gosteje vsipala skozi ubito okno na njeno glavo.

Pa je bil tedaj sveti večer in je v višini na strmi skali mesto vse v luč-
cah cvetelo in je predmestje vse po kadilu dehtelo. Pa je bila ura tedaj že
blizu polnoči, ko se sam Jezus rodi, in so zvonovi pri vseh cerkvah peli in
so ljudje z baklami v rokah k polnočki hiteli in je ves svet obhajal sveto
noč, blaženo noč...

*

Tiho pada sneg v gluho noč. Vsa vas obhaja blaženo noč, le ena koča
žalostno noč; le ena koča... Tista, ki jo je Marta zapustila pred tremi leti
v deževnem jutru meseca oktobra.

Velika zelena peč je mrzla. Jaslic ni, dreveščka tudi ne. Luč na mizi
pojema in trepet. Na klopi pri vratih sedi oče in si gladi sršče brke. Čelo
je nagubančil. Oči mu gore.

V temni veži se stiskajo otroci k materi in šušljajo. Najmanjšemu je
hudo, ker ni kruha, drugi so že vajeni biti brez njega. Zadnji vlak je že
utihnil v dalji za hribom. Vsak čas mora priti Marta; Francka, ki tudi že
hodi v tovarno, ji je šla naproti...

Na dvorišču se začutijo koraki. Francka se vrne žalostno brez Marte.

»Ni je,« pravi.

»Ni je —« ponovijo vsi.

Mama zajoka; za njo vsi.

Edino, kar so pričakovali od svetega večera, da bo Marta prišla domov,
se ni uresničilo.

»V hišo! Pri nas ne bo nihče šušljal. Pošten človek govori na glas.
Skrival ne bo nihče ničesar,« je kričal oče.

Otroci so vsi potrti prihajali v hišo. Vsak se je daleč ognil očetu in
gledal vstran. Vsi so čutili na sebi njegove strašne oči, da jih je mrzlo stre-
salo po vsem telesu. Stisnili so se v kot in čakali. Še dihati si niso upali.

»Kje je večerja? je začel znova.

»Nikjer! Saj nisi nič dal,« je odgovorila mati. »Dokler je bila Marta
doma in je za vse skrbela, je še bilo.«

»Pojdite še vi za njo, če vam pri meni ni všeč. Vrata so odprta.«

»Če bi otrok ne bilo, tudi eno uro nisem več pri tebi,« je odvrnila
mati in mu trdo postavila na klop skodelico lipovega čaja. Oče je pograbil
skodelico in jo zalučal pod mizo. Otroci so zaihteli.

»Kadar boš ti kupil, pa pobijaj! Sedaj pa tvojega ni toliko, kolikor
je za nohtom črnega,« je mrmrala mati in pobirala črepinje.

»Je mar tvoje,« je kričal oče in skočil s stolom za materjo. »Ata!« so
zakričali otroci in se mu kot brez uma obešali za noge, da ni mogel nika-
mor. Luč je tedaj dogorela. Mati in otroci so tiho odšli v noč...

Bila je sveta, pa mrzla kot led.

Krenili so čez polje, ki je pokojno ležalo pod snežno odejo, in zavili
pod kozolec sredi samotnih njiv, v katerem je bilo še nekaj slame. Prita-
jeno so ihteli.

»Blagor Marti, da se je rešila tega pekla. Če je le Bog pravičen, ga
mora biti tudi za nas kdaj konec,« je govorila mati sama sebi.

»Če je le Bog pravičen...« so jecljajoče ponavljali otroci.

»O in Bog je pravičen, otroci! Zato molimo! Zase, za Marto, pa tudi za očeta... V imenu Očeta, Sina in svetega Duha...«

Pa je sanjala nad njimi sveta noč in je bilo že blizu polnoči, saj je nekje tam v dalji srebrno pritrkavalo in je prihajal na to grenko zemljo delilec miru...

*

Podstrešna sobica v Ljubljani. Mrzla je in tiha. Ob mizi sedi mlad fant in piše že ves večer. Globoko se sklanja nad papir, da se mu bogati kostanjevi lasje kot slap vsipljejo na visoko belo čelo. Popisani listi se polagoma kopičijo.

Proti enajsti uri je odložil pero. Zadovoljno je segel z desnico po popisanih listih, potisnil levico v hlačni žep in začel prebirati spis, da bi popravil pomanjkljivosti. Ko je obrnil poslednji list, so se mu ustnice spačile v neznosni bolečini. Počasi je nesel liste k ustnicam in pokojno zaprl oči. Pa so se mu zdajci ustnice razklenile v bridkosten smehlaj. Krčevito je stisnil liste, jih pretrgal na dvoje in vrgel pod mizo.

»Hudič, vzemi vse skupaj!« je siknil in se naslonil na steno.

»Zdaj pa se je zrušila zadnja opora mojega življenja. Da, že zdavnaj bi si bil vzel to pasje življenje, da me ni krepila vera, da bom kdaj pisatelj, umetnik, in me dvigala visoko nad to trdo življenje. Nocoj se je zrušila tudi ta vera: nikdar ne bom pisatelj. Ves večer sem pisal, a napisal sem kup besed brez vsebine in lepote. V mislih pa je bilo vse tako lepo.

Ali naj zdaj to sračje gnezdo nesem na uredništvo, da se mi bodo smejali? Tepcu, ki se ukvarjam s pisateljevanjem, mesto bi poučeval in kaj zaslužil. No, zdaj bo kmalu konec meseca, treba bo plačati stanovanje, pa nimam dinarja. Do danes sem se ukvarjal s tem spisom in računal, koliko bom dobil honorarja, zdaj pa imam tu pod mizo pokopane vse misli visokoleteče, ha. Naj me vržejo na cesto. Brez družine ne bom.«

Stopil je na sredo sobe in se zagledal v tla. Velika bolečina je vstajala v njem ter prerastla jezo in ironijo.

»O Bog, zakaj si mi dal samo to neutešljivo željo po pisateljevanju? Lej, živega me bo razjedlo, če je ne utešim. Nikjer nimam miru. Kako lepo mora biti umetniku! Ves svet nosi s seboj in sam sebi je vsak dan nova umetnina.

O Bog, če si že to strašno željo v meni oživil, daj, da jo bom utešil!«

Z roko si je šel preko čela. Tedaj so mu kot v odgovor in blagoslov vstale v spomin Pregljeve besede: »Umetnik hočeš biti? Si-li zdrav kot zemlja in dober kot luč?«

Zamižal je, da bi laže doumel smisel.

»Umetnik da mora biti zemlja in luč? Luč, ki sebe izgoreva, da sveti drugim? Zemlja, ki se neprestano razdaje mlademu bilju? Se mora torej umetnik ubiti in dati drugim? Čemu! Ali luč ne izgoreva sebe in se daje drugim, pa živi? Da! In prav to izgorevanje je njeno življenje. Umetnik hočeš biti, živa luč? Pozabi sebe, žrtvuj se za druge, vsakemu tudi najbed-

nejšemu, daj od svojega življenja; izgorevaj in v ognju lepote ter ljubezni se prerajaj, da boš večno živ, da boš izžgal iz sebe vsako bolezensko klico, da se boš očistil vsega nizkotnega in kot kres vzplapolal do večne Lepote in boš luč, ki bo verno svetila bratom v temi.«

Čelo se mu je trenutno zjasnilo, kot da je prišel do spoznanja; čez hip se je znova zmračilo.

»Umetnik hočem biti. Sem-li zdrav kot zemlja, dober kot luč? Ne, ves slaboten, omahujoč, bolan sem še. Še več! Mrtev sem še. Živeti želim, a skozi bolečine rojstva iti se bojim...«

Tiho so se razmajali zvonovi in srebrna pesem, ki je vztrepetala nad mestom, je potrkala na okna njegove duše, mehko, da je iz njegove trudne misli zabrnelo stotero pesmi.

»Pesem... pesem... peessem...«

Odrpl je okno in se nagnil v morje luči, v pesem in skrivnostno noč.

»Umetnik bom!« je zaklical. »Nocoj, še to sveto noč, se bom prerodil, ozdravel in zasvetil. O vem, Detetu v oči bom pogledal in znal bom biti kakor ono — žrtev in pa svečenik. Umetnik, žrtev mora biti in pa svečenik!«

Stopil je od okna, si pri suknjiču zavihal ovratnik in brez pokrivala ter suknje zapustil sobo ter izginil v noč za skrivnostno pesmijo o novem rojstvu...

Kdo je bil ta človek? Marta bi ga bila spoznala... (Dalje prih.)

Anka Salmič:

NOCOT

*Nocoj so se vrata nebeška odprla,
svetu nocoj je prišlo Odrešenje.
Večni je Oče poslal v življenje edinega Sina.*

*A vendar, njegovi Ga niso sprejeli,
»ki izbral me za Mater je svojemu Sinu.«
pa si v največji ponižnosti svoji
v hlevčku jaslice izbral med živino.*

*Lice Marije prečudežna zarja obseva,
vsa v materinsko je srečo globoko vtopljen.
»Duh moj zdaj poveljuje Gospoda«, prepeva,
»Ki izbral me za Mater je svojemu Sinu.«*

*Angelske trume pevaje na zemljo hitijo,
revnim pastirjem radostno noseč sporočilo,
da se nocoj jim je Božje Dete rodilo,
našli ga v hlevčku bodo z Marijo.*

*Vsa tisoč se letna nocoj je obljuba spolnila,
Žena mogočna je kači na glavo stopila.*

O kroparskem železarstvu

Kako je bilo.

Bolj ali manj meglena slika kroparske železne obrti sega šeststo let nazaj. Že pred 14. stoletjem so prišli iz boroveljske okolice na Koroškem preko Ljubelja žebjarji — cvekarji in so se ustavili pod Korošico. Ko pa se je okrog leta 1320 gora pogreznila, so pribežali v Tržič, svojo obrt pa so prenesli v Kropo, Kamnogorico in Železnike ter tu postavili temelje železarstvu. Priselilo se je tudi nekaj fužinarjev, Furlanov, kar pričajo priimki, ki pa so se ponašali s tem, da so se pomešali z domačim življem.

Poleg izdelovanja žeblov za podkovo konj in obuval, kjer so bile poslane tudi ženske, je bilo važnega pomena topljenje rude. Plavži — v Kropi so jim rekali linove peči — so bili v Kropi, Kamnogorici in v Kolnici. Rudo in sicer različek rjavega železovca — bobovec — so kopali na Jelovici, ki pa za domače potrebe ni zadoščala. Morali so jo uvažati tudi

Kropa - Gorenjsko.

od drugod: izpod Stola, Šmarjetne gore in celo z Dolenjskega. Še danes se vidijo sledovi v približno 20 m globokih jamah na Jelovici, da je tu nekoč pel kramp svojo pesem.

Pravice in dolžnosti rudarjev ter fužinarjev so bile točno določene po »Rudarskem redu za Kropo, Kamnogorico in Kolnico«, ki ga je izdal cesar Ferdinand II. leta 1550. Vsako leto so izmed sebe izvolili tri osebe izmed katerih je deželni glavar imenoval enega za rudarskega sodnika. Leta 1873 je bil rudarski red ukinjen in z njim so ugasnile pravice rudarskih sodnikov. Omenim naj samo sodnika Grošlja (l. 1763), ki je bil prednik ljubljanskih Lukmanov in Gregorja Potočnika (1771), ki je bil oče gluhonemega slikarja Janeza Potočnika, čigar nekaj slik je v Narodnem muzeju v Ljubljani.

Posestni red fužinarjev je bil razdeljen v 48 dni ali deležev. Posestnik enega deleža je mogel do petkrat na leto topiti železo in uporabljati fužinarske naprave. — Zadnji plavž je ugasnil dne 30. maja 1880.

Precej visoke hiše dokazujejo, da so bili »gospodje«, tako so jim namreč rekli najemniki-žebjarji, dokaj premožni. Omenjam tu Mazollijevo hišo, kjer je danes šola in »Johanovo« hišo (današnji Zadržni dom), kjer je znameniti leseni strop s 3 oljnatimi slikami. Pri nekaterih hišah se čuti italijanski vpliv. Tudi izdelke so največ izvažali ali bolj rečeno iznašali v Vipavo, Tolmin, Benetke itd. Tovorili so robo — žblje vseh vrst — na konjih in jim je ob slovesu pel mrtvaški zvonček — navček, kajti večkrat se je pripetilo, da se marsikdo ni več vrnil z dolgotrajnega potovanja, četudi so najraje potovali v skupinah. Te navade so se z vpeljavo železnice seveda precej spremenile.

Razmerje med »gospodi« in njihovimi delavci po navadi ni bilo kdovekaj pristržno. »Gospod« je gledal, da je od svojih delavcev čim več »iztisnil«. Ponavadi je imel vsak »gospod« svojo gostilno in trgovino, svojo ješo, svoje železo in svoje oglje. Delavec se je čutil primoranega, da kupuje v »gospodovi« prodajalni, če ne mu je »gospod« v tej ali oni obliki to dopovedal. Gospodar je izkoriščal in goljufal delavca, kjer ga je mogel, pa tudi le-ta mu ponavadi ni ostal dolžan.

Kovali so moški in ženske 12—13 ur nepretrgoma, razen od 8.—9. ure zjutraj ter od 1.—2. ure popoldne. To uro, »med jedjo« so rekli, so porabili zato, da so brž pojedli: zjutraj so kosili, opoldne pa južinali. A ta ura ni bila odmerjena za počitek. »Med uro« so moški šli brž h gospodu po železo (butarce vagat), oglje namerit, mnogi pa so ob tem času popravljali orodje, žene pa so pospravile stanovanje in opravile otroke.

Nas zanima predvsem položaj žene v takratnih časih. V tej dobi so bile posebne revice matere. Z možem vred so morale poleti in pozimi vstati, obleči dojenčka in ga nesti pesterni, potem pa hiteti kovat. Pesterne so bile ponavadi stare žene, ki niso mogle več kovati ter so si z varovanjem otrok služile kruh. Matere so bile ves dan v »panju«, poleg tega so imele v rokah vso oskrbo družine, zvečer še kako šivanje in največkrat tudi pranje. Delale so do polnoči ali tudi dlje in ob štirih pa so bile že zopet v vigencu, včasih celo preje. Ker so bile preobložene s težkim delom je bilo mnogo od njih v poznejših letih pohabljenih tako, da so bile popolnoma sključene.

Kuhale so razen nedelj kar pri delu v vigencih in tako s kuhanjem niso izgubljale časa ter so prihranile drva. Nad ognjem, v katerem so belile

Hiša fužinarskega gospoda
Fortunata Varla
po domače »Mata«.

železo, je bil nastavek, sezidan iz opeke in ilovice ter pritrjen v ješi tik ognja. V tem nastavku je bilo toliko lukenj, kolikor panjèv okoli ješe. V te luknje so postavile piskre. Kaj pa so kuhale? Zjutraj za kosilo žgance iz koruzne moke, katere so malo zabelile. Ko je družina pojedla, kar je bilo zabeljeno, so na ostale žgance vlili sok, v katerem so se žganci kuhali in še to zaužili. Kava takrat še ni bila v navadi, le kaka žena si jo je naskri-

»Johanova« hiša, sedanji združni dom.

vaj privoščila. Mleko, katero so nosile ženske iz okolice, je bilo le za majhne otroke. — Za opoldansko južino so skuhale ješprenj, v katerega so devale priboljšek par krompirjev; včasih fižolov močnik, kateremu so rekli »fržolovc«. Iz »fržolovca« so pobrale fižol za večerjo. Kuhale pa so tudi včasih repo, zelje in korenje. Tudi večerja je bila skromna in je sestajala iz ene prej navedenih jedi. V soboto zvečer so privoščile svoji družini kroparsko jed »žonto« in žgance. Žonta je bilo nekaj jeter, katere so oprazile, nalile nanje vode, še nekoliko pokuhale ter zlile na žgance. — Ob nedeljah pa so kupile meso.

Čeprav se je žena z možem vred mučila od zore do pozne noči, jima je skoraj ves zaslužek ostal v »gospodovi« trgovini. Kar jima je pa ostalo, sta morala plačati pesterno in stanovanje. Od plačila je šel delavec večkrat jezen domov kot vesel. Ob sobotah so ponavadi začeli že ob treh kovat, da so bili popoldne prosti. Popoldne so imeli račun in po računu so šli moški kot ženske v gozd nabirat suhljad. Posebno priljubljeni so bili bukovi štori »krunkli«, katere so nacepili in znosili v koših domov za kurjavo pozimi. Če ne bi hodili kovači veliko v gozd, bi bilo med njima sigurno še več jetike, kot jo je bilo tako, kajti težko so morali delati ves teden pri slabi prehrani v zaprtih prostorih in poleg tega so imeli še prenatrpano in največkrat tudi vlažno stanovanje. V tisti dobi, ko je cvetelo fužinarstvo in z njim vred tudi žebjarstvo, je bilo v Kropi okrog 1400 ljudi (sedaj jih je približno 600). Stanovanja so bila zelo tesna. Po eno sobo sta včasih imele dve družini, v kateri so kuhali in spali.

Trdo je bilo njihovo življenje, najtrša pa njihova starost, če so jo sploh dočakali. Ako niso imeli sinov in hčera, da bi jih podpirali, so bili primorani vzeti v roko beraško palico.

(Nadaljevanje sledi.)

Izobraženo dekle

Današnje dekle dorašča v popolnoma izpremenjenih časih. Resno in samostojno dela ob strani moškega v tovarni, pisarni, trgovini in šoli. Varstvo doma in družine, ki ga je bila deležna še mati in stara mati, je več ne obdaja. Izpostavljeno je vsakdanjemu boju življenja in je seveda v nevarnosti, da najdragocenejše svojega bistva izgubi. Vzgojni vplivi mladih deklet jih le težko dosežejo. So vprašanja, o katerih se težko razgovarja in jih hoče mlado dekle samo odgovoriti po svojih izkušnjah. S tem pa seveda pridejo nevarnosti in ovire, ki jim sama ni kos. Dobro čtivo je, ki jo še najlažje doseže in tudi ugodno vpliva nanjo. Zato bo »Vigred« v letošnjem letu prinašala prijetne razgovore z mladimi dekleti.

UVODNE MISLI.

Izobrazba.

Kdo si pač ti, ljuba mlada čitateljica? Ali se še učiš, ali si svoje učenje že končala? Ali delaš doma, ali v izbranem poklicu? O vsem tem ne vem ničesar. Toda, imenovati te hočem drago sestrico in se s teboj pogovarjati; kajti eno mi je jasno, izobražena in olikana moreš biti vedno in povsod, če imaš le voljo za to.

Olika namreč ne odvisi od tega, koliko si se učila in s čim se ukvarjaš, ampak od tega, koliko dušne lepote imaš in koliko moralne vsebine ima tvoje življenje.

Človek gnoji zemljo, da s tem goji seme, iz katerega vzkali plodonosna rastlina. Lahko pa goji tudi svojo dušo, da v prihodnosti žanje bogate dragocene vrednote življenja. Če mnogo veš, še nisi olikana; to je šele nova setev v tvojo dušo. Kaj bo iz te setve nastalo, pa je odvisno od tvoje duše. Izobrazba in olika je zavest človeškega dostojanstva, ki nam pri vsakem delu da misliti in se vprašati: Ali se to spodobi za človeka, ki ga je Bog ustvaril po svoji podobi, ali ne?

Olikana si torej, če se obnašaš tako, kakor zahteva spodobnost.

Predsodki.

Ko govorim o oliki, izobrazbi in spodobnosti, slišim, da se ti je izvil vzdih. Sestrica, v tako daljavo sem ga skoraj slišala. Zdi se ti, da je spodobnost tvoj največji sovražnik. Povsod ti postavlja meje in ti ne oklepa samo rok in nog, ampak tudi oči in ušesa, da, celo tvoje misli. Lahko razumem tvojo nevoljo in ogorčenje; kajti najbrž se ti zdi spodobnost le veriga brez-miselnih pravil, ki oklepajo tvoje življenje in te silijo na tir, po katerem moraš hoditi. Kako pogosto so ti s svojimi zapovedmi in prepovedmi na potu!

Kaj pa je spodobnost?

Prosim, sestra, prenehaj malo s svojo nevoljo in ne zapri takoj knjige! Upam, da boš razumela in tudi vzljubila spodobnost in oliko, ko boš te moje vrstice prebrala do konca. Potem boš ponosno pritrdila, da ti vse to ni breme, ampak, da je iz tvoje duše vzcvetela cvetka, ki je kras tvoje osebnosti. Vedi: ljubezen in dobrota je temelj spodobnosti! Le verjemi mi!

Začetek.

Pred davnim davnim časom, ko je še živel pračlovek, je brezdvomno bila znana tudi že spodobnost. Prvi človek, ki je bil iz ljubezni dober proti drugemu, ki je kaj dal ali storil, da je drugemu pripravil veselje, ga obvaroval pred bolečino, ta je že poznal spodobnost.

Razvoj.

Pri vseh takratnih navadnih razmerah še niso bila potrebna nobena pravila. Ker pa se je kultura vedno bolj razvijala, delo vedno bolj napredovalo in zahteve rastle, je bilo bolj potrebno, da se je ljubezen in dobrota pokazala v zunanji obliki. Podeželski ljudje, ki živijo v naravi, ljubijo in so dobri na svoj preprost, neizumetničen način. Pa tudi oni že potrebujejo gotovih pravil za zunanjo oliko; zato pa imajo v vsaki vasi svoje navade, ki jih vežejo med seboj tako strogo, kakor pravila mestnih ljudi.

Zunanja in notranja spodobnost.

Moderni človek kaj rad pozablja na ta naraven razvoj spodobnosti. Misli si, da mu je to le brezmiselno vsiljen okras, kakor pentlja ali vezanina na obleki. Niti v glavo mu ne pade, da izvira oliko iz ljubezni in dobrote duše.

Če zapira kdo vrata počasi in potihoma samo zato, ker so ga tako učili in ker noče veljati za nevzgojenega, je njegova spodobnost le zunanja. Ne moremo trditi, da je ne bo sčasoma pozabil.

Če pa kdo ne loputa z vrati zato, da ne bi koga prestrašil, ali da bi obvaroval bolnika pred razburjenjem, je resnica, da pri svojem delu že misli na druge in je to notranje utemeljena spodobnost, na katero se lahko vedno zanese.

Zakon notranje olike.

Stari kulturni narodi so že vsekakor imeli svoja pravila olike; toda le zunanja. Prvo in večno veljavno postavo notranje spodobnosti je prejelo krščanstvo v Jezusovi zapovedi: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe! Z drugimi besedami: Stori svojemu bližnjemu to, kar želiš, da bi tudi drugi tebi storili in ne stori jim ničesar, kar si sam ne želiš.

Zunanja pravila.

Pravzaprav izvirajo vse zahteve spodobnosti iz notranjosti. Saj vemo, da je to pazljivost nasproti ljudem, s katerimi živimo in ki tudi nam isto pazljivost izkazujejo. Navada je sicer postavila za pravilo marsikatero zunanost, ki ji ne moremo pripisovati nobenega globljega pomena, ki pa vseeno napravi naše občevanje lepo. Na drugi strani pa ne smemo sprejeti še tako

razširjenega običaja, ako ni z nrvstvenega stališča neoporočen, ali če žali žensko čast.

Spodobna deklica.

Pravkar omenjena ženska čast je nekaj, proti čemur se samozavest in želja po prostosti mladih deklet danes z vso močjo bojuje. Toda to ni prav; kajti pri ženi velja marsikaj za nedopustno, kar za moškega ni nobena zapreka. S tem hočemo poudariti različnost moža in žene, nikakor pa ne manjvrednost žene.

Pravkar smo ugotovili, da se kaže višja kultura v večji meri spodobnosti; zdaj lahko pristavimo, da se od žene več pričakuje, ker je njena duša občutljivejša in njena nrv bolj mehka, kakor moška. Plemenitost je dolžnost! Tako, ljuba sestra, premisli nekoliko zahteve spodobnosti vas, mladih deklic! Zdi se mi, da je to pečat plemenitosti. Ni sramota, ampak čast, da vtisneš pečat svojim delom in vsemu svojemu življenju.

(Dalje prih.)

Deklica na tuje gre...

Draga slovenska dekleta v tujini!

Leto dni je pravkar, kar sem Vam pisala prvo pismo. Še se spominjam kako vroč val ljubezni me je vso prevzemal v tisti uri, ko sem zastavila pero in se Vam izpovedala... Da, takrat nisem mogla drugače, ker je bila v meni sestrinska ljubezen do vseh Vas, razkropljenih širom daljne zemlje, mnogo, mnogo močnejša od kakršnegakoli človeškega čustva. Da, ljubezen... V njej je človeku vsaka dolžnost opojnejša od vonja najzlahotnejšega cvetja, vsako trpljenje veličastnejše od kraljevega škrлата... Kdo bi doumel voljo božjo in božje bistvo, ki je položeno vanjo! Vem samo to, da bi bila nesrečna brez tega čustva v sebi, in da bi na svetu ne vedela kaj početi in ne kaj iskati. Samo to vem in nič drugega; in v tem se mi jasno zrcali volja in zapoved mojega Gospoda: — Ti si tu, izbral sem te, in veš kaj ti je storiti! — Vem. Toda moj glas je kakor glas vpijočega v puščavi. Poslušajo ga mrtve kremenite skale, poslušajo ga daljna nepregledna pusta in — ti Gospod. Toda kje je ljudstvo, kateremu naj bi veljal moj glas? — Ti poznaš to ljudstvo. Stori, kakor sem ti ukazal, pomagal ti bom in blagoslovil. — In zgodilo se je... Nisem ostala sama s svojim poslanstvom: odzvale ste se, sestre, nekaj Vas je, katerim z zaupanjem izročam to poslanstvo, da ga bomo skupno z božjo pomočjo širile dalje. Da bomo naš slovenski rod v tujini prepojile z lučjo in ga ohranile, kakor prepoji dober kvas pšenično moko, in kakor ohranja Gospod ptice pod nebom in ribe v vodi... Vem, da veste kaj Vam je storiti. Mislim, da je ni med Vami, ki se čuti poklicano iti z nami na stražo, pa bi se ne odzvala klicu v sebi in bi raje dopustila, da bi odgovornost padla na njena ramena! Če je katera, potem naj ve, da sama sebi piše obsodbo in nihče ji ne bo kriv Gospodove jeze! Zato, sestre: iščimo in podpirajmo! Ne ponašajmo se z močjo v sebi in ne vrzimo kamena na premaganca! Zavedajmo se, da smo svojo moč sprejele od Boga, in čim več je imamo, tem večja odgovornost je z njo zvezana. Kako lepo nam je to v zadnji številki Vigredi povedala sestra kuharica iz Egipta; ko piše, da Bog ni brez smotra ustvaril močnih in slabih. Zavedajmo se, da nimamo pravice metati kamenja. Razumen opazovalec bo namreč takoj opazil, kako bo taisti kamen takoj zatem priletel na glavo kamenjalca, ker se pravica in resnica ne da zasmehovati. —

Drage sestre, v našem listu smo Vam odprle prijeten kotiček, ki je samo Vaš. Tega lahko uporabite za dopisovanje med seboj. Ima na primer ena ali druga izmed Vas prijateljico, pa ne ve za njen naslov. Pismo ji naj lepo napiše kar v Vigred in dotična ji bo odpisala zopet v Vigredi. Tako se boste medsebojno pomenile, in ti Vaši intimni razgovori bodo ostali neizbrisni, kakor bo ostala za večno neizbrisna naša lepa Vigred, ki bo še poznim rodovom merilo naše sedanje kulture in kulture in lepote slovenske ženske duše. —

Kaj bi Vam še povedala za sv. večer? Srce mi je prepolno čustva. Prevzeti od enakega čustva so jokali pastirji na betlehemske livadah tisto uro, ko jim je v srcih vstal žgoč nemir: slutnja dogajanja nečesa velikega in nerazumljivega, nečesa, čemur niso mogli odoleti in so jokali... In potem so nenadoma vstali pred njimi angeli in Bog je razodel rojstvo svojega Edinca... Niti dvatisoč let ni od onega velikega edinstvenega trenutka! Ali ste pomislile kedaj, da je ta doba kakor kaplja v večnosti, da je torej to božje rojstvo tako blizu nas, kakor notranjost ob misli na božje Dete vzneta in razgibana do najtišjih globin, prevzeta od Njegove bližine, ki ima moč razgibati še tako okorelo struno človeškega čustva. In če je kdo na svetu, ki ne veruje, ta večer mora verovati. Ne, ne, saj ni mogoče iti preko dejstva: Zgodilo se je, kakor se je zgodilo, da smo bili ustvarjeni tudi mi. — Sestre drage, ne pozabite: zgodilo se je tudi radi nas, in ali naj gremo mimo božje zibelke prazne in brez darov? Dete ne zahteva mnogo. O ne, samo ljubezni, ljubezni... Tiste ljubezni, v kateri je vsaka žrtev opojnejša od najžlahtnejše rože, vsaka dolžnost milejša od pesmi harfe, vsako trpljenje in vsaka bolečina veličastnejša od kraljevskega škrlata... In katera je spoznala to, je spoznala življenje in okusila njegovo veličino. Pojdimo, sestre, in se poklonimo Detetu! V tisti veliki polnočni uri, ko se bodo misli vseh nas združile v eno samo misel, ko si bomo blizu, da bomo začutile isti trepet v svojih srcih, isto ganotje v svojih dušah, ki bo porajalo solze v naših očeh. In takrat se vse kakor ena spomnimo sester, tavajočih vsepovsod po širokih ulicah, in obljubimo Detetu zvestobo! Zvestobo vojščakov, ki s svojo močno roko in z božjo pomočjo varujejo in branijo šibkejšo od sebe... Sestre, ne pojdite mimo mojega klica; pridružite se mi vse, ki boste čitale to moje pismo, da bomo tisto veliko polnočno uro Rojstva kakor eno v svoji veliki in vroči prošnji, da bo tako ojačena in brezmejna v svoji globini morala prodreti do prestola našega Gospoda...

Pojdite, sestre, pogledajte in počastite Ga! Detece malo, ki je za nas prišlo na svet, da bi se z nami smehljalo in z nami jokalo, ki se brezmejno veseli vseh dobrih in do smrti žalosti vseh izgubljenih... Pritisnite svoja razgreta lica k Njegovemu božanskemu ličecu in Mu prav tiho, tiho povejte, da ste tu, in da Ga poslušate. In potem pojdite kakor Vam je naročil, in jokajte z Njim in iščite z Njim... Bodite Mu desna roka na poti velikega iskanja izgubljenih ovc! In Dete se Vam bo smehljalo vse dneve Vašega življenja...
Vaša Marija.

Drage naše mamice in sestrice!

Zopet noč! Krasna jesenska noč, polna mesečine. Hladni veter se poigrava z odpadajočim listjem in krasno cvetočimi georginami, krizantemami in vrtnicami ravno pod mojim oknom, skozi katerega pihlja in boža žareča lica. Morda bi se tudi rad poigral z belimi krizantemami sredi male mizice? Toda ne pustim, ker te so moje veselje.

Noč, ki me vabi in kliče zopet na dolgo, dolgo pot, ki vodi v objem sladke domovine, naših predobrih, skrbnih mamic in dragih sester. Hitim k Vam, saj pri Vas je vse, česar tujina ne zna in ne more dati. — Srce se mi napolnjuje vedno bolj z največjo srečo, čimbolj se Vam približujem, ker vidim s koliko radostjo me tudi Ve pričakujete. Da, verujem Vam, naše zlate mamice — saj prihaja hčerka z daljnega juga. In ker prihajam z juga, Vas hočem zopet tembolj razveseliti. Povedati hočem, da sem bila v letošnjem letu pravi »potepenček«.

Prvo pa se moram v imenu vseh mojih znank Slovenk tu doli, naši ge. Mariji, pristrčno zahvaliti za lepe pozdrave. Njene ljubeznive besedice so kot magnet, zato ne morem odreči, da se ne bi oglasila na iskanje: »Toda kje ste druge, ki vas poznam...«

O, sestrice moje drage na jugu, tudi jaz vprašam: kje ste, kod vodijo naša pota? Kličem Vas nocoj, da skupno pohitimo k naši ge. Mariji, k ognjišču pravega veselja in ljubezni. Hitimo k našim skrbnim mamiciam, da jih potolažimo in odvezamemo vsaj delček brezmejne skrbi radi nas. Kakor mi je moja sivolasa mati nekoč pisala: ... Ne huduj se, prosim, ker Ti bolj malo pišem. Zelo so mi utrujene roke od obilnega dela, ali vedi, da ne mine niti ena ura, da se te ne bi spominjala. Posebno ko ležem k počitku molim zate in moje misli so tako tesno povezane s teboj. Skrb zate me muči, da še zaspati ne morem...« In proti kraju: Čimprej piši in mnogo napiši!« Tako, vem, so tudi Vaše mamice. Zato, sestrice, pojdemo in potolažimo jih!

Kako je bilo pri črnogorski Materi Mariji v Letnici naj malo povem. — Že vsa leta, odkar plovem po jugu, sem želela iti tja. Vedno je bila kakšna zapreka. Letos je pa le posijal žarek izpolnjene želje, ravno za največjo slovesnost — Evharistični kongres.

Bilo je 14. avgusta, vročega nedeljskega dopoldne, ko sva se odpeljali z gospo Pavlo na božjo pot. Izza pustih gora so se dvigali debeli črni oblaki, obetajoč nevihto. Pa kdo bi se plašil groma in bliska, saj sta bili najini srci prenapolnjeni samega veselja. Po dveurni vožnji z vlakom smo dospeli v Uroševac, kjer se mora izstopiti. Prevoznih sredstev je bilo dovolj: taksi, (stoletnega sistema) »brčka« s slamnato streho, »čeza« in »fijaker«. Zadnji je bil naš. Šest potnikov se je naložilo na kočijo, in jo kar pritiskalo k tlom. Ravno četrta eno smo krenili iz Uroševca po krasni ravni cesti, ki je kot bela črta sredi krasnega polja. Tu ob cesti so s svojimi bornimi kočicami naseljenci, med katerimi so tudi Slovenci.

Dremajoči kočijaž je priganjal svoje koščene konjičke v dir. Za nami sta drveli pa dve »brčki«, prenapolnjenimi z muslimanskimi cigani, ki so bili namenjeni v isto smer. — Vročina strašna. Kar neusmiljeno je sonce žgalo. Moj »mali« nosek je bil velik revček, ves opečen. Gospa Pavla je bila pa fest in ni nobenega »kozlička« ustrelila, četudi jih rada na vsaki najmanjši vožnji. Vožnja po lepi cesti je trajala 3 ure. Že se mi je zdelo precej in sem vprašala: »Ali bomo skoro tam?« »Još malo!« je bil odgovor. Krenili smo na drugo pot, ki se je zelo, zelo razlikovala od prve. Tu smo se morali pa še z bivoli boriti, če smo hoteli naprej. Ta »gospoda« se kar brez skrbi vleže v cestno lužo.

Torej ta: »Još malo!« se je podaljšal za celi dve uri, in bližali smo se našemu hrepenečemu cilju. — Še skozi gost špalir številnih stojnic s svojimi »dragocenimi« stvarmi in nešteto pisano množico, pa se je končala naša vožnja in bili smo pri Mamici črnogorski, ki sva jo takoj pozdravili in se ji kratko zahvalili za srečno pot. Nato sva se vrnila nazaj, da si poiščevo prenočišče, ki sva ga našli pri prijaznih čč. Marijinih sestrah v Slomšekovem domu. Z velikim veseljem so naju sprejele. Saj smo si bile v najkrajšem času kot da se že odzdvajaj poznamo. — Naše ležišče je bilo seveda na tleh, skupno z nekimi finimi Albankami. Pet po številu. Torej 7 »žab« je regljalo celo noč. Mnogo smeha je napravil pozdrav prvo jutro, kajti razen ene izmed Albank ni nobena znala srbsko govoriti: »Dobro jutro, gospodja!« pozdravim. »Dobro neče!« prijazno odgovori: »Hoče zlo?« ji rečem s smehom v srcu. Gospa Pavla in ona Albanka, ki sta poslušali najino pozdravljanje, sta se začeli smejati, in one gospe so me kar k sebi potegnile. Kjerkoli smo se srečale je bilo: »Dobro neče!« — Vso skromno prtljago sva pustili pri sestrah razen fotoaparatom, in sva šli v vasico, kjer sva našli Marijo iz Janjeva in njeno fletkano sedemletno nečakinjo Miciko. Prav zadovoljne smo obhodile vse. Različni narodi, različna govorica, med katero se je najlepše, najpristrčnejše odlikovala naša slovenska govorica, ki je ni manjkalo nikjer, da sem se vprašala: »Ali sem doma v dragi domovini?«

Toda pogled malo predse levo in desno je kričal: »Nisi v dragi domovini, v daljni si tujini!«

Po večernicah smo šle s čč. ss. »domov«. Bila je že noč, ki jo je razsvetljevala mogočna luna, obkrožena z migljajočimi zvezdicami. Šle smo skozi vasico, ki je bila vsa v lepem veselem razpoloženju, a naše misli, naše besede so potovale daleč v domači kraj. Od vznožja Gorjancev pa do vznožja ponosnega Triglava so hiteli naši spomini.

Nezabne, prve nočne ure so hitro minevale v veselem razgovoru in tudi petju. Kar kmalu je bila ura enajst. Ljubko doneče pritrkavanje je vabilo k polnočnici. Šle smo vse. Bilo je zelo lepo. Radost, ki jo je občutilo srce, je bila nepopisna. Pelo je:

Ko mogla vsem bi razodeti
radost svojo notranjo,
ves svet bi začel z manoj peti
v slavo, v čast Marijino.

Molila sem, a ne samo zase. Tudi za Vas, zlate mamice, sem prosila črnogorsko Mater Marijo. In tudi za Vas, drage sestre doma, zlasti pa za Vas, sestre v tujini, naj Vas Ona blagoslavlja in obdarja z milostmi, da ostanete zmagovalke tega življenja.

Naslednji dan, na praznik 15. avgusta je bilo tudi zelo lepo. Zlasti se mi je dopadla dolga, dolga pisana procesija, iz katere so doneli nenavadni glasovi. S tem je zaključila Evharistično slovesnost.

V torek 16. avgusta sva se z gospo Pavlo poslovile od Letnice z največjim zadovoljstvom. Potolaženi na duši in telesu. Od prijaznih čč. ss. pa z oblubo, da se vidimo ob priliki v Prizrenu.

To pa se je zgodilo 9. oktobra. Kar sama sem jo odrinila. Nekateri so me svabili, naj nikar ne grem. Meni pa ni dalo miru in sem srečno prirajžala okrog tretje ure popoldne. Ker sem bila tujka, se mi je takoj pri izstopu iz avtobusa približal mlad siromašen fant in me vprašal: »Izvinite, molim, kuda čete?« Ker se mi ni zdel sumljiv, sem mu rekla: »U semenišče, molim.« In res me je lepo odvedel tja. Veselo svidenje s čč. ss. bo nezabno. Saj je človek tako poživljen, ko se sreča v tujini z domačimi ljudmi. Kar prehitro so minile nedeljske ure. Drugo jutro sem šla z njima k sv. maši v bolniško kapelico. Vsa je lesena, notranjščina mala, a prav prijazna. Še pred mašo pa me je s. Korona peljala v bolnico k neki slovenski materi. Zelo je bila slaba, ubožica, brez noge. Bolnica je pa zelo, zelo skromna. Tu je tudi par sester iz reda sv. Vinka Pavelskega. Po osmi uri sem šla, da si rezerviram mesto, in že je bil pri meni oni fant. Z njim sva prehodila vse mesto, ki krasote sicer ni nobene v njem, vendar me je gnala radovednost, kako čistijo volno, delajo čilime, svilo, in še v mlin sva šla, ki seveda niso senca našim mlinom. Mlinar me je vprašal: »Pokuj naje?« (Odkod si?) Odgovarjal mu je seveda »Bato«. Jaz sem si pa mislila: Bog te naj razume! Nazadnje, ko se je dvignila gosta megla in posijalo prijazno sonce, sva se napotila pa še na razvaline starodavnega gradu Cara Dušana. Ob prijazni sončni toploti sva sedla na visoke škrli, odkoder je lep razgled. Lepo je pripovedoval. — Za kratek čas se je odstranil, jaz pa sem komaj slišno zapela: »Dežela ljuba, kje ležiš, ki jezik moj mi govoriš...«

In že je zazvonilo poldan. »Bato« me je spremljal do vrat, rekoč, da pride ob pol dveh zopet pome. Z lepo zahvalo in pozdravom sem odklonila, in odšel je s skromnim plačilom. — Ob pol dveh sem se morala pa že posloviti, četudi bi bila rada še kar tam ostala.

In 14. oktobra me je pa kar iznenadila, a nadvse razveselila »triperesna deteljica« iz Beograda. V osebah: prednica č. s. Leomila, s. Akvilina in njuna spremljevalka, prednica dekliške Marijine kongregacije, gospodična Julka, od katere kar žari vedno židana volja. Z njimi sta prišla tudi naš preč. g. župnik in »kažipot«

prijateljica Nežka. — Naslednji dan je »deteljica« morala nadaljevati pot v Skoplje. Upam, da se je srečno nazaj vrnila. Ob tej priliki jo pristrčno pozdravljam z željo, da nas zopet kmalu obiše.

Kaj ne da, mamice in sestre, sedaj bo pa že dovolj klepetanja in naj se poslovim. Težko je jemati slovo ali moram: »Luna sije, klad'vo bije trudne pozne ure že...«

Na kraju pisma želim skrbnim materam, sestram in vsem bralkam Vigredi blagoslovljene božične praznike in milosti polno novo leto!

Ko bodo Vaša srca gorela v plamenu tihe ljubezni pred Novorojenčkom — ne zabite tudi mene!

Prisrčne pozdrave vsem skupaj pošilja z vznožja albanskih meja

Mimi z juga.

Draga sestra!

Da ste res »potepenček«, vidimo vse. Kar naprej potujete in se dobro imate. Jaz pa moram lepo sedeti za svojo dolgo pisalno mizo (najmanj petnajst bi jih lahko šlo okoli, pa sem ponavadi vedno sama) in reševati računske probleme, ali pa doma pomagati mami (ne prestrašite se!) krmiti prašiče, — saj veste leto je kmalu okoli in domač praznik pa je vkljub velikemu delu le lep praznik, naj reče kdorkoli kar hoče! Če se mora človek tu pa tam zavrteti okrog zamazanih prašičkov, nič ne de. To je pošteno delo, in če hočem biti odkrita, meni v posebno veselje. Saj da niste tako daleč, bi Vas prav gotovo povabila na sveže klobasice, ko bomo klali. Pa ste predaleč, še po pošti se ne izplača pošiljati Vam jih, ker bi prav gotovo zdišale...

Torej tako prijeten obisk iz Beograda ste imeli tisti dan! Vedno živahno gospodično Julko, prednico Marijine družbe! Oh, saj jo poznam, osebno sicer ne, le slišala sem o njej mnogo in sicer v tistih dneh, ko sem še sama romala tam doli po jugu. Vprašajte jo ob priliki, če pozna kuharico Francko, bližnjo sorodnico našega velikega pesnika, ki je nekoč pod oknom svoje deklince zapel: Luna sije, klad'vo bije... Le kar vprašajte jo, oni dve se dobro poznata, pa pozdravite prav lepo in pristrčno obe in jima recite, da jima želim vesele božične praznike in srečno novo leto! Ne boste pozabili? Ob koncu želim tudi Vam in vsem Vašim mnogo blagoslova božjega Deteta!

Vaša Marija.

Vsem deklicam, ki so mi pisale, pa še niso prišle na vrsto radi pomanjkanja prostora, se iskreno zahvaljujem za pisemca in jim v mojem imenu in v imenu vseh nas želim blagoslovljene praznike in srečno in milosti polno novo leto!

Vaša Marija.

Pozdrav vsem našim v domovini od slovenskih deklet v Skoplju

Že precej dolgo se nismo nič oglasili, pa prav gotovo mislite, da našega društva ni več. O, je še, in še prav trdno se je postavilo na noge. Kar pogledjte, koliko nas je, kadar se skupaj zberemo v našem prijetnem domu sv. Marte. Vsako nedeljo se sestanemo v domu pri naših dobrih in požrtvovalnih sestrah, ki nam nadomeščajo mater v tej daljnji in mrzli tujini. Imamo večernice, po večernicah pa nam prevzvišeni gospod mnsg. Anton Kordin, ki je naš društveni voditelj, vsakikrat go-

vori prekrasen govor, ki nas marsikdaj gane do solz.

Večkrat prirejamo izlete v naravo, ki je tudi tukaj, čeprav ne tako lepa, kot v domovini, vendar še dovolj romantična, predvsem pa zgodovinska. Zdaj pozimi pa, ko nam hladno in moko vreme ne dovoljuje zabave zunaj, pa priredimo včasih prav prijetne in lepe urice v naši društveni sobi. Eno tako lepo popoldne smo pred kratkim preživele, ko smo obhajali sedemletnico obstoja našega društva. Ob tej priliki je

društvo poklonilo svoji vztrajni in požrtvovalni predsednici, Karolini Komočar, v dar in za spomin prelepo sliko Matere Marije, kot priznanje za trud in skrb, ki jo ima za vse članice in tovariše. V lepem pozdravnem govoru je tovarišica očrta glavne smernice našega društva in razložila cilj in uspeh delovanja od postanka društva, pa do danes. Za izbranimi besedami in iskrenimi željami je izročila predsednici sliko, katero vidite tudi na fotografiji. Nato je prevzvišeni g. mnsg. sliko blagoslovil, pozdravil z ganljivimi besedami vsa navzoča dekleta in čestital društvu, članicam in sestram na požrtvovalnosti in vztrajnosti. Zatem se je razvila vesela in neprisiljena zabava ob čaju in poticah, z veselimi petjem in šalji-vostjo. Seveda smo se tudi slikali, da imamo spomin na mlada leta, ki smo jih preživele v službah, daleč proč od dragega doma. Saj smo tako potrebne včasih razvedrila, zato se pa zbiramo skupaj, da se vsaj ob nedeljah do mile volje naklepečemo in nasmejemo in prav po domače kako »lušno« zapojemo. Takrat se nam pa večkrat obude spomini na domače vasi in rojstne hišice, misli se mude pri Vas, naši dragi, v domovini, zato se spomnite tudi Vi na nas, ne pozablajte, da imate v tujini sestre, ki bi tudi želele biti doma, v zatišju mirnega doma, pa jih je vihar

življenja zagnal po svetu. Pozdravljeni, pozdravljeni!

Viktorija Rubinova

BOŽIČ PO NAŠIH DOMOVIH

Božični praznik, praznik otrok in praznik mater je vtisnil svoj pečat vsej božični dobi. Da to razumemo, se je treba vtopiti v svetli čar, ki obdaja mlado dušo

ob tem prazniku. In otroci na deželi, ki žive neposredno življenje z naravo, to skrivnost bolj občutijo in dožive, neglede na to, da je mestni otrok že prenasiten in utrujen od dnevnih vtisov ulice. Mislim na razliko, ki jo prinese praznovanje v vsakdanje življenje in ki se na deželi vse bolj čuti kot v mestu. Že polnočnica je na deželi nekaj posebnega. Nočna pot v cerkev! Po temni stezi prižigajo fantje žveplenke, pa se zaiskri tu, pa se zasveti tam, ljudje, ki prihajajo od daleč, nosijo plamenice, ki so za otroško dušo nekaj tako nepopisno lepega in skrivnostnega, da prevzame mladega človeka. In po tej temi se odpro vrata v cerkev, v svetlo ožarjeno in okrašeno hišo božjo.

Ves advent nas Cerkev pripravlja na ta skrivnostni praznik zlasti z zornicami in evangeliji. »Pripravljajte pot Gospodu! Kar je krivega bodi ravno!« In nehote prisluhnemo in se vprašamo: »Kaj je krivo? Kaj je treba izravnati?« Otroke svarimo, naj bodo pridni, da jim bo Jezušček kaj prinesel, ponavljamo z njimi lepe božične pesmi, da bomo bolj povzdignili praznovanje svetega večera. In ko z otroki ponavljamo lepe božične skrivnosti, se nam vrinja misel, da se moramo tudi mi pripraviti na veliki dan ljubezni in miru, ki ga Bog o božiču tako obilno deli vsem onim, ki so dobre volje. Da, biti dobre volje, dobre volje ne samo do svojcev in prijateljev, temveč do vseh, do slehernega človeka, to je pogoj, da v polni meri doživimo misterij božične noči.

Da pa naše družine božič res tako dožive, je v veliki meri odvisno od dobre in skrbne gospodinje. Že tisto čiščenje in iztepanje vse hiše, tisto pospravljanje tudi tam, kjer se ne zdi umazano, ni samo potreba navadne snage in čistoče, ne, za božič mora imeti gospodinja občutek, da je vse čisto in izprašeno, da je vse pripravljeno za veliki praznik rojstva Gospodovega.

Ali ste se že kdaj vprašale, zakaj o božiču pripravimo večje množice raznih jedi, ki s svojim vonjem dražijo nozdrvi otrokom in odraslim? Ni to samo zaključek adventnega posta, ki ga danes že skoraj ni in bi bilo spričo velikega praznika tudi preveč materijalistično pojmovano. O bo-

žiču so že od nekdaj hoteli postreči vsakemu, ki je prišel k hiši in če ni prišel, so mu nesli na dom, da so tako pokazali dobro voljo, ki jo evangelij od nas zahteva.

V sredi vsega božičnega praznovanja so jaslice. Odkar je sveti Frančišek Asiški postavil v umbrijskem gozdu prve jaslice, v katerih je pri slovesni polnočnici samo svetniku vidno oživel mali Jezušček, se je ta navada hitro širila. In mislim, da danes ne najdeš verne slovenske hiše brez jaslic. V kotu pod razpelom je vse pospravljeno. Na lepo pogrneni polici je zelen hriček, na katerem kar mrgoli pisanih pastircev in belih ovčic. Pod hribcem je boren hlevček ali samo skalnata votlina s sveto Družino z osličkom in voličkom. Nad hlevcem je angel z glorio in zvezda, ki bo privedla modre z Jutrovega. V ozadju je cel Betlehem in vodnjaki in potočki, in palme in ograde, bele steeze in razvaline, kar vse priča o iznajdljivosti graditelja. Koliko ljubezni in koliko nedolžnega veselja je v jaslicah! Vsako leto je treba napraviti nekaj novega, kupiti par novih pastircev, pomnožiti čredo ovac, popraviti in prenoviti hlevček, pozlatiti zvezdo. Vsem, ki se ukvarjajo z jaslicami, bo mali Jezušček ogrel dušo in jo napolnil s svojimi darovi.

Naj bi se nikjer ne opustil domači božični blagoslov s kadihom in blagoslovljeno vodo! Naj se ta večer ne opusti rožni venec in božični evangelij! Potem bomo veseli tudi jaslic in vsega dobrega, kar nam bodo pripravile naše gospodinjice.

GOSPODINJA V NOVEM LETU

V letošnjem letniku bomo gospodinjiski kotiček nekoliko drugače uredile. Ne bomo več prinašale jedilnikov in za dotični mesec primernih kuharskih zapiskov, temveč bomo vso stvarino, ki jo obsega običajna kuharska knjiga, razdelile na 12 delov in vsak mesec obravnavale enega. Torej prava kuharska šola! Pozivamo pa vse, ki bodo to našo šolo obiskovale, da se kdaj tudi same oglasijo z vprašanji in nasveti, ki nam bodo dragocen kažipot pri našem delu.

Danes so na vrsti *juhe*! Z mrzlim letnim časom se zopet bolj zanimamo za dobro juho, ki smo jo v poletni vročini od-

klanjali. Juha nas pogreje, nam vzbudi tek, to se pravi: razdraži želodčne sokove, da začno živahneje delovati in nas tako pripravi za nadaljne užitke. Juha še ni zadostna hrana, je tudi sama na sebi malo redilna, zato tudi bolniki s tekočo dijetlo zelo oslabe. Krožnik dobre juhe se nam pa zdi zaželeno okrepčilo, če nas zebe ali če se slabo počutimo. Juhe so mesne in postne, čiste in zakuhane, samo izvleček kakor goveja, ko meso drugače porabimo, ali pa obarne, kakor vranična, možganja, itd., ko tudi dotično meso ostane v juhi. V novjšem času tudi zelenjavnim juham dodajamo mesni vložek; zrežemo hrenovko ali klobaso, sesekljam svinjino ali zakuhamo kak mesni ponvičnik. Znano je, da ješprenček ni dober, če ne stopi prešček vanj, ali ne pusti v njem svojega rilca.

Pod mesno juho razumemo običajno le govejo juho. Tudi, če beremo: »Zalij z juho:« je to goveja juha, ki jo pa vendar skoro vedno lahko nadomestimo z zelenjavno ali kostno juho. Za dobro govejo juho računamo 1 kg mesa za 6—8 oseb. Kolikor to mero zmanjšamo, moramo skrbeti za druge dodatke, da juha ne bo pre-slaba. Juha je izvleček iz mesa; zato je tem boljša, čim več bomo v resnici izvlekle iz mesa. Dobro je, da meso zrežemo na kosce, da kosti sesekamo, da pristavimo juho v mrzlo vodo in počasi kuhamo. Meso ima mnogo beljakovine; če te na mesni površini prezgodaj zakrknemo, dobimo slabo juho, ker vsled beljakovinaste skorje ne moremo ničesar izvleči iz mesa. Seveda je meso potem pusto, vlaknasto in trdo. To je vzrok, da se tradicionalni meščanski jedilnik: juha, meso in dve prikuhi vedno bolj opušča.

Oglas reg. S. br. 3236 dne 19. II. 1936.

Ni pa nujno potrebno, da vzamemo za mesno juho samo goveje meso. Izborne obarne juhe pripravimo iz slabših kosov mesa ali iz drobovja, ki jih potem porabimo tudi za vložek. Po taki juhi nemo-teno postrežemo s pečenim ali oprazenim mesom, kar bo našim družinam gotovo

bolj všeč. Saj ni treba, da vranično, pri-želčjevo ali možganjo juho zalijemo z govejo juho. Zato popolnoma zadostuje zelenjavna juha, ki jo še izboljšamo z nekaj sesekljanih kosti. Za tako juho damo kuhati poleg kosti ali tudi brez njih vse juhine zelenjave, kakor korenček, peteršilj, čebulo, zeleno, štorček zelja ali ohrovt, košček rumene kolerabe, nekaj kolesc pora, posušenih grahovitih lupin in paradižnika, nekaj suhih gob, nekaj zrn popra in pimenta, pol peresca lorberja in zrno česna. Vsakega samo toliko, da se harmo-nično prilega celoti. Noben okus naj se ne čuti skozi, razen tistega, po katerem se juha imenuje; da ne bo kolerabična juha dišala po korenju ali karfijolna po gobah. Tako zelenjavno juho pripravimo tudi za zalivanje prikuh in omak, ki jih potem ni treba še posebej odišaviti in iskati, kaj jim manjka.

V zadnjih letih je Vigred prinesla že mnogo izbornih juh, ki jih sedaj ne kaže ponavljati. Zato bomo danes to vrsto samo še pomnožile z nekaterimi zapiski.

OGLEDALO VEČKRAT VARA,

če gre za zdravje zob. Tudi najbolj lepim, belim zobem grozi nevarnost zobnega kamna, ki opravlja svoje uničevalno delo na notranji strani zob. Če se hoče izogniti posledicam — omajanju in izpadu tudi najbolj zdravih zob — tedaj negujte svoje zobe redno s Sargovim Kalodontom. To je edina zobna krema v naši državi, ki vsebuje sulforicinoleat in uspešno deluje proti zobnemu kamnu.

Juha iz vampov. Kupi $\frac{3}{4}$ kg vampov, jih še s krtačo dobro osnaži, potem prevri in odcedi. Potem jih šele s 3 l mrzle vode pristavi, odišavi s soljo, poprom, pimentom, zelenim peteršiljem, pol listom lorberja, 3 vršički timijana in 2 peresci rožmarina. Vampe kuhaj 3—4 ure, da se zmehčajo. Potem jih vzemi iz juhe in zreži na kocke. Seseklaj 10 dkg prekajene slanine, pol čebule, zrno česna, peresce zelene in 2 sardeli, oprži vse skupaj in še 5 dkg moke, da zarumeni, dodaj žlico gorčice, žlico paradižnika, še malo prepraži in zalij z juho, v kateri si kuhala vampe. Ko zavre, dodaj zrezane vampe in kuhaj še $\frac{1}{4}$ ure.

Ješprenčkova juha z gobami. Pristavi 15 dkg drobnega ješprenčka v 1½ l mrzle vode, osoli in počasi kuhaj. Osnaži, operi in sesekljaj 20 dkg kakršnih koli gob; sesekljaj tudi pol čebule, malo zelenega peteršilja in kumne. Segrej 6 dkg masti, dodaj gobe, čebulo in peteršilj, zrno strtega česna, ščep popra in praži, da se gobe posuše. Potem potresi z žlico moke, dodaj žlico paradižnikove konzerve, prepraži in stresi v ječmenček. Dodaj še magijevo kocko in kuhaj še 10 minut.

Kolarabična juha. Olupi in zreži na kocke 2 kolerabici, 1 korenček, 1 krompirček in zmešaj z 10 dkg namočenega graha. Prepraži na žlici masti veliko sesekljano čebulo in na rezance zrezano zelenje od kolerabice, odišavi s kavno žličko paprike, soljo in ščepcem sladkorja, dodaj zmešano sočivje, malo premešaj in zalij z mrzlo vodo. Pokrito kuhaj pol ure, potem dodaj na kolesca zrezano hrenovko, kuhaj še 10 minut in postreži.

Krušna juha. Prepraži na žlici masti košček sesekljane čebule, malo zelenega peteršilja in nekaj listkov svežih ali suhih in poparjenih gob; odišavi s soljo, poprom, kumno, pol zrnom česna in dodaj 3 porcije na tanke rezine narezanega kruha, dobro premešaj in zalij z 1½ l zelenjavne juhe ali mrzle vode. Juho potem stepaj z metlico, da se kruh razpusti in juha zavre. Zakuhaj na kolesca zrezano in na presnem maslu oprazeno hrenovko in vžvrkljaj 1 do 2 jajci. Potresi z drobnjakom in postreži.

Ribja juha. Za to juho porabiš glave, repe in ikre od rib. Posebno okusna pa je, če uporabiš tudi kako manjšo ribico. Pristavi torej kosce ribe z 1½ l vode, odišavi s soljo, poprom, žlico kisa, nekaj kolesci čebule, pol perescem lorberja, vršičkom timeza in kuhaj pol ure. Potem juho odcedi, meso pa zreži na kocke. Ikre pa skuhaj v razredčenem kislu, da postanejo rumene. Prepraži na 4 žlicah olja 4 dkg moke, 1—2 kocke sladkorja, da zarjavi in dodaj 10 dkg na strgalniku naribane juhine zelenjave. Ko se nekoliko prepraži, zalij z ¼ l rdečega vina in ribjo juho; dodaj zrezano meso, zdrobljene ikre, kuhaj še 5 minut, potresi z oprazenimi krušnimi kockami in postreži.

Zeljna juha. ½ kg kislega zelja malo sesekljaj in skuhaj v mrzli vodi. Na 3 dkg

masti prepraži 4 dkg sesekljane prekajene slanine, pol sesekljane čebule; ko zarumeni, potresi z žlico moke, ko še ta zarumeni, dodaj zrno česna, malo zelenega peteršilja, ¼ kg olupljenega in na kocke zrezanega krompirja, kuhano zelje, na kolesca zrezano kranjsko klobaso in zalij z juho od zelja in z vodo.

ŠE NEKAJ ZAKUH

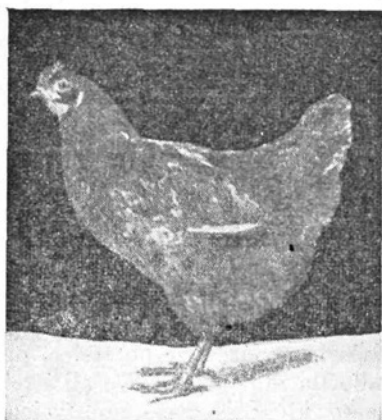
Ocvrti bob. Zavri 1 dl mleka, 2 dkg presnega masla in malo soli. V vrelo mleko vsuj 7 dkg moke in mešaj na ognju, da se loči od žlice in ponve. Pazi, da se testo ne pripali in da postane lepo gladko brez močnatih kep. Stresi kuhano testo v porcelanasto skledo in primešaj počasi raztepeno jajce. Potem postavi na hladno. Ko je testo ohlajeno, ga stresi na desko, oblikuj za prst debele svaljke, jih zreži na majhne koščke in oblikuj kroglice. Te ocvri na masti in daj šele na mizi v juho.

Ohrovtov ponvičnik. Mešaj, da dobro naraste, 4 kg masti ali presnega masla, 2 rumenjaka, primešaj 2 v mrzli vodi namočeni ožeti žemlji, 4 dkg prekajene kuhane svinjine, malo soli, popra, ¼ kg na rezance zrezanega in s čebulo na 2 dkg masti prepraženega ohrovt; primešaj trd sneg 2 beljakov in 4 dkg moke. Deni na namazano in z moko potreseno pekačo in počasi peci. Zreži na poševne kocke in daj v juho, predno jo postaviš na mizo.

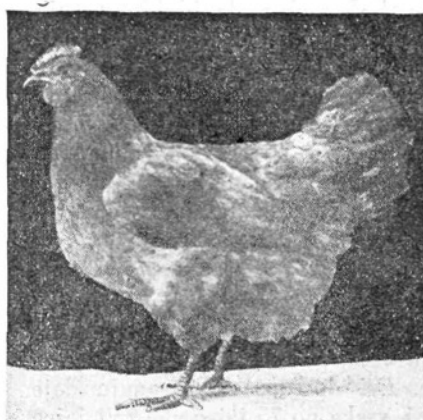
Parmezanovi vložki. Mešaj 3 dkg presnega masla in 1 rumenjak, dodaj 6 dkg zribanega parmezana ali bohinjkega sira, osoli, popopraj, dodaj žlico sesekljane peteršilja in nazadnje še 5 dkg moke. Zakuhaj 1 vložek za poskušnjo. Če bi bil pretrd, dodaj še nekoliko stopljenega presnega masla, če je premehak, pa nekoliko moke. Zakuhaj z malo žličko vložke v juho in jih kuhaj 5 minut.

SLOVENSKO DEKLE — PERUTNINARICA

Morebiti se Ti bo zdelo čudno, draga tovarišica, da sem zaprosila za prostorček v naši Vigredi v želji, da Ti povem nekaj misli in želja glede naše slovenske kokošje-reje. Dobro veš in čutiš tudi Ti, da obstoja poleg idealnih, duševnih stremljenj

Slaba jajčarica.

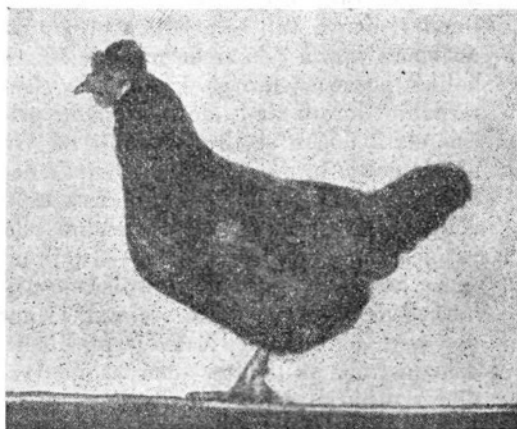
Dobra jajčarica.

tudi vsakdanje praktično, telesno življenje, ki potrebuje poleg drugih tvarnih dobrin tudi kruha in mesa. Ravno ta praktična plat življenja pa tudi zahteva, da se pozanimamo dekleta vse bolj nego doslej za našo kurjerejo. Reči moram, da je na Slovenskem med vsemi kmetijskimi strokami najbolj zanemarjeno perutninarstvo. Le poglej, prijateljica, malo po hišah! Kakšna so prenočišča naših kur? Zatohel hlev ali teman brlog nad svinjakom, poln mrčesa in dolgoletne nesnage. Koliko je med našimi putami prestarih prevžitkaric (nad 3 leta), ki samo jemljo, a ničesar ne dajo; koliko je vsled parjenja v bližnjem sorodstvu degeneriranih, bolehavih kur! Jesti jim sicer daješ, Ti ali vaša mati, morebiti celo obilno, a večinoma ne po pravih umne kurjereje, ne tako, da bi imela od krmljenja res tak dobiček, do kakršnega imaš pravico. Ali je pa to zanemarjanje kokošjereje pravilno s stališča našega narodnega pa tudi zasebnega gospodarstva? Nikakor ne!

Ko so se letos poleti posvetovali naši gospodarski strokovnjaki v Ljubljani, so ugotovili, da pride po svoji gospodarski vrednosti za govedorejo in svinjerejo takoj perutninarstvo, ne pa morda konjereja, kakor bi kdo mislil; vloženi kapital namreč kroži (se vrača nazaj) pri kokošjereji mnogo hitreje, kakor pa v konjereji. Denarno vrednost naše perutnine cenijo na 40 milijonov dinarjev — vrednost konj je mnogo večja, vendar so letni dohodki od te perutnine mno-

go večji, kakor dohodki od konjereje. Pa tudi za vsako posamezno gospodarstvo bi lahko postala kokoš, če bi ravnali pravilno ž njo, vir znatnih dohodkov. Saj je Slovenija v pretežni večini, dežela malega človeka; imamo sicer marsikako lepo večjo kmetijo, a še več je srednjih, največ pa malih kmetij, poleg njih pa mnogo bajtarjev, delavcev in drugih siromašnih ljudi, ki zavljo pomanjkanja zemlje ne morejo rediti druge živine kakor kokoši. Takim ljudem je kokošjereja dostikrat edini vir dohodkov, s katerim krijejo najbolj nujne življenjske potrebe.

Po uradnih podatkih imamo v dravski banovini okrog 1.100.000 kokoši; verjetno pa je, da jih je precej več, vsaj 1½ milijona glav. Sedaj pa malo računaj, c.

Domača štajerka.

prijateljica! Vzemiva, da bi bilo nesnih kakoši samo 1 milijon. Povprečna nesnost naših kur je bila doslej 70 do 75 jajc na leto. Če bi zvišali to povprečno nesnost vsaj na 120—130 jajc, kar bi ne bilo težavno, bi se povečal letni donos od naše kokošjereje najmanj za 50—60 milijonov jajc in če računava jajca samo po 50 par, je to 25—30 milijonov dinarjev na leto.

Ali pa vzemi posamezno kmetijo! Reciva, da je zmožna prerediti brez težave 50 kokoši in takih posestev je mnogo na Slovenskem. Pri dosedanem ravnanju daje 50 kokoši, vsaka po 75 jajec 3.750 jajec
Doma jih porabite, vzemiva 1.000 jajec

Ostane za prodaj 2.750 jajec

Če bi imeli pa pri hiši dobre živali in bi ravnali ž njimi pravilno, bi lahko dobili od

50 kokoši, vsaka po 130 jajc 6.500 jajec
Odštej doma porabljenih 1.000 jajec

Ostane za trg še 5.500 jajec

Ali ne bi pozdravila takega priboljška vsaka gospodinja iz srca?

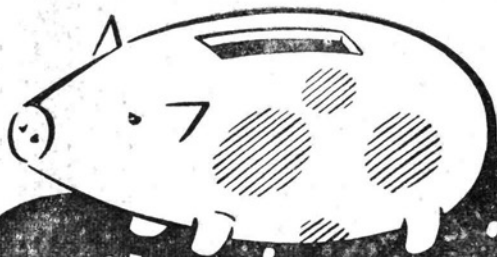
Pa še na drugo nič manj važno stvar bi Te rada opozorila, draga tovarišica. Naše kokoši, kakor veš, neso vse letne čase, najbolj seveda takrat, ko je jajc povsodi na pretek; samo v tistem času, ko bi gospodinja jajc najbolj potrebovala in ko imajo jajca najvišjo ceno, po zimi — ne neso. In vendar dosežeš tudi to brez vsake umetnije. Poskrbeti moraš samo za to, da se izvale vaši piški zgodaj spomladi, to je od 1. marca (ali še nekoliko prej) pa do konca aprila (do srede maja je že nekoliko pozno). Jarčice izvaljene v tem razdobju dozore tja-le do oktobra in prično nesti, dočim se druge kokoši na vse načine golijo in prestanejo nesti. — Če dobiš, draga tovarišica, v zimskem času, to je v tistih 100 dneh od 1. novembra do vključno 8. februarja vsaj 60—70 jajc od vsake jarčice, imaš s tem tudi plačano njihovo krmno za celo leto in vse, kar Ti nanese v celem letu več, je Tvoje plačilo za delo in trud, pa tudi za amortizacijo (vrnitev) denarja, ki si ga vložila (investirala) v kokošjerejo.

Važno je tudi vprašanje, kakšno pasmo

naj gojiš na svojem dvoru. Pri nas opazaj marsikje precej težko rododlenko kostanjevo-rdeče barve, drugod grahasto plimetko, še druge lahko snežnobelo kokoš leghorn, največkrat pa naletavaš na strahotno mešanico krvi, znešeno skupaj iz vseh vetrov. Odločno Ti povem, da se s tako mešanico ne da v večji meri doseči nič dobrega, četudi je lahko kaka posamezna žival prvovrstna. Perutninarica se mora odločiti za gotovo pasmo. Tebi, draga moja, ni treba imeti te skrbi; kajti naša banovina se je po zrelem premisleku odločila za domačo rjavo ali jerebičjo štajerko, ki je list naše gore, vajena našega podnebja in zemlje, ki si zna poiskati prav veliko hrane na prostem in je na mnogih krajih že dosegla visoko nesnost ne samo 130 ali 150, ampak tudi 180 do 200 jajc in celo več na leto. Ima tudi primerno težo (leghorn je nima!), ki jo usposablja kot dobro žival za kuhinjo, posebno pa so znani štajerski kapuni kot slaščica v svetovni trgovini.

Ker so nam razni mazači v 19. stol. pokvarili to lepó domače pleme s primešavanjem celega ducata tuje krvi, zato je danes v Sloveniji primeroma malo popolnoma čiste štajerke. In vendar bi bila vrednost in cena naših kokoši in dohodek iz naše kurjereje vse drugačen, ko bi mogli izvažati iz dežele in države cele vagone čiste štajerske pasme. »Desettisoč dinarjev bi dobil več pri vagonu,« mi je nedavno zatrjeval veletrgovec s perutnino, »ko bi mogel naložiti vagon s čisto štajerko, z belimi nogami in kožo.«

IZ tega pač razvidiš, prijateljica, da mora izginiti iz naših dvorišč brezpasemski miš-maš in priti nanja samo domača štajerka. Odkod pa jo dobiš? Imamo v banovini kakih 38 t. zv. rejskih središč, to se pravi gospodarstev, kjer goje samo štajersko kokoš in to pod nadzorstvom banovinskih strokovnjakov. V teh središčih nadzorujejo s pomočjo t. zv. kontrolnih gnezd vsako kokoš, koliko je znesla jajc. Od kokoši, ki so se izkazale v preteklosti kot najboljše jajčarice, ne samo po številu, ampak tudi po teži jajc in ki tudi po svoji lastni telesni teži odgovarjajo željam gospodinje-kuharice, od takih kokoši jemljó spomladi od srede februarja do konca aprila jajca za valjenje. Zato Ti svetuo-

Koliko je v njem?

Veliko ali malo? Tega seveda ni mogoče videti, zato je treba hranilnik natančneje preiskati! — Tudi žitno kavo si je treba natančneje ogledati, če hočemo vedeti, ali je v zrnih samo navadno žgana škrobovina ali, kakor v dobri Kneippovi, dragoceno praženo sladno jedro. Zakaj praženo sladno jedro je tisto, kar naredi kavo ne samo okusnejšo, ampak tudi zrnati kavi podobno in bolj aromatično.

Kneippova **SLADNA KAVA**

jem: obrni se o pravem času na banovino, od katere dobiš valilna jajca po znižani ceni ali pa na kako znano rejsko središče za štajersko kokoš, da Ti oskrbi ob pravem času na spomlad potrebno število valilnih jajc. Vedi pa to-le, c. tovarišica! Število valilnih jajc še ne pomeni števila dobrih jajčaric, ki bi jih Ti rada dobila iz jajc. Če hočeš dobiti n. pr. 35 dobrih putnesnic, moraš dobiti izvaljenih vsaj 100 dobrih piškov; to izkušnjo imam jaz in mnogo drugih kurjerejcev. Koliko valilnih jajc bi torej rabila za 35 dobrih jajčaric? — Ko boš imela nekoliko več izkušnje boš računala takole: Med 100 jajci je rado kakih 20 neoplojenih — ti so za v kuhinjo; od ostalih 80 jajc se izvali normalno, redno kakih 80% (lahko tudi precej več ali pa tudi manj), tako da dobiš okr. 60 piščancev iz 100 jajc. Med temi je vsaj polovica petelinčkov, ostane torej 30 jarčic, od teh daleko ne bodo vse dobro nesle. Zato kot praktična gospodinja kar osvoji gorenje geslo: Če hočem 35 do-

brih kokoši za jajca, moram dobiti 100 izvaljenih piškov, za 17 dobrih jajčaric pa 50 piščancev!

Sitno je vprašanje zgodnjega valjenja piškov. Reciva, da si dobila 30 jajc za valjenje 20. marca. Če imaš ravno v tem času doma živo kokljo ali si jo izposodiš pri dobrem sosedu, blagor Ti! Vse utegne iti po sreči. A izkušnja Te bo učila, da se to malokrat zgodi tako gladko. Lahko poizkusiš tudi prisiliti kako kokoš, da bo sedela na jajcih; nekatera obsedi po večdnevni vaji, druga pa Ti bo čez kak dan pobegnila in skazila vsa jajca. Nekateri zelo priporočajo kot prisiljeno kokljo virginijsko puro; poizkusi! A prični jo vaditi 5—7 dni preje, predno dobiš valilna jajca. Če izbereš pripraven in varen prostor, si sama pridna in skrbna, utegneš doseči s puro lepe uspehe pri valjenju. Če se pa ne bi rada ukvarjala z valjenjem, ali če imaš večje število valilnih jajc, Ti preostane kot edina in ne slaba pomoč — valilni stroj. Seveda ne kaže za 50 do 100 jajc kupovati

valilnega stroja. To bi bilo predrago in pre-risikantno, če nimaš dovoljne izkušnje v ravnanju s tem strojem. Je pa v naši ba-novini že precej valilnih strojev večjega obsega, kjer si daš lahko izvaliti poljubno število jajc, če se oglasiš v pravem času. V bližini Ljubljane so taka vališča n. pr. v Stični (samostan), v Št. Vidu n. Lj. (Zavod sv. Stanislava), v Grobljah (Rej-sko središče) in drugje.

Piški so izvaljeni; če imajo vodnico na-ravno kokljo ali puro, bo ta storila svojo dolžnost, bolj ali manj dobro. Kdo pa ti jih spravi kvišku, ako si dobila piške iz-valjene v valilnem stroju? Prva dva do tri tedne so namreč te živalce zelo nežne in občutljive za vsako napačno ravnanje bo-disi glede hrane, bodisi glede topline in glede prostora, v katerem bivajo. Prisiliti moreš tudi v tem slučaju kokoš, kapuna ali puro z večdnevno vajo, da sprejme pi-ščance v svoje varstvo in jih vodi skozi nevarno mladost. Najboljše nadomestilo za naravno kokljo, da boljša od te je pa po mnogih izkušnjah — dobra umetna koklja. Tako Ti lahko napravi vsak ko-vač ali ključavničar iz železne pločevine v obliki štiri oglate omarice na nogah, ki jo segrevaš s koksom. Za do 50 piščan-cev je omarica velika 50×50 cm, do 100 piškov sprejme taka železna koklja velika 70×70 cm, če pa ji daš velikost 1×1 m pa sprejme podse 200 — 250 piškov. Škat-lja je vedno visoka 20 cm, noge pa dolge 50 cm. Kurjava je zelo preprosta: koks žari pokrit s pepelom. Na dan ga rabiš 1½ kg.

Če vzgajaš z umetno kokljo, kakor de-lamo v nekaterih rejskih središčih že vrsto let, moraš skrbeti, da pridejo živalce ob lepem vremenu čim preje (8 dni stare) venkaj na zrak, na zeleno pašo, na sonce! Ko dorastejo toliko, da ločiš petelinčke od jarčic, jih loči. Petelince čim preje poredi in prodaj za meso, na jarčice pa budno pazi, da jim poleg proste paše ne bo manj-kalo pravilne hrane, zlasti beljakovine in žita. Potem boš vesela, ko bodo prihajala prva jajca (izprva bolj drobna) v vedno večjem številu v Tvojo shrambo, nekaj že v septembru, več pa v oktobru in novem-bru. Če si poskrbela za primeren kokoš-njak, ne premrzel, brez prepiha, čim bolj svetel, bo prihajal sv. Miklavž s piruhi

skozi vso zimo k Tebi. Tedaj porečeš: Ni mi žal, da sem se nekoliko trudila in tve-gala nekaj dinarjev za kokošjerejo. Vesela sem in izplača se mi. — Če bi pa nerada sama riskirala vzgojo mladih piščet, se obrni na kako rejsko središče in vprašaj, če bi mogla dobiti določeno število kakih 8 tednov starih piškov. Če bi se oglasila v pravem času, to je vsaj meseca janua-rja ali do srede februarja, bi se dalo tudi to narediti. Živalce bi bile pač nekoliko dražje, a zato odpade pri Tebi vsak riziko.

Zelo veliko bi Ti imela še poročati, c. to-varišica, a Vigred ni mesto za to. Pač pa si omisli kako dobro knjigo o perutni-narstvu, čitaj tudi perutninarske liste in skušaj priti v stik s praktičnimi kokošje-rejci! Potem Ti ne bo treba plačevati lastnih izkušenj, ki so časih precej dra-ga. Bodi srčno zdrava!

Cecilija Zajc, Groblje.

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

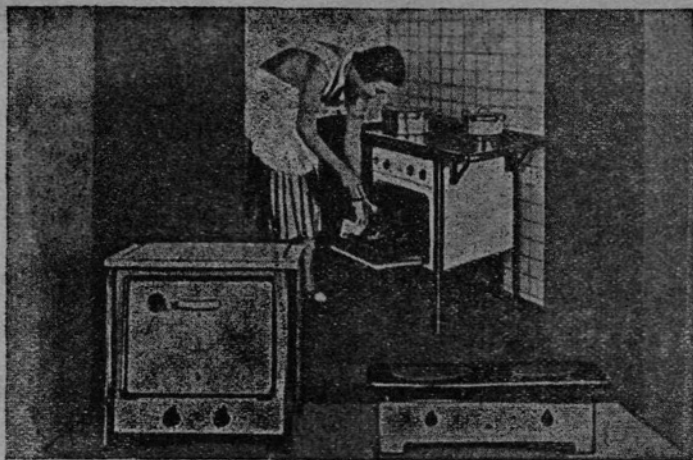
Odgovarja dr. M. Justin.

Mici B. - S. — Stara ste 24 let in čutite bolečine v hrbtu ob perijodi, drugače zdra-vo in pošteno dekle.

Te bolečine so v zvezi z maternico, ki ob perijodi mora prestati neke precej važne spremembe s povečanim dotokom krvi in izločenjem snovi, ki gredo s perijodnim krvavenjem ven. Da to povzroča neke bo-lečine, kot natezanje, pritisk, je jasno in ni treba, da bi bilo to kaj posebno bolestnega. Tiste dneve se držite bolj na toplem, ne delajte preveč, če treba pa malo lezite in se pregrejte, pa bo lažje prenašati vso ne-všečnost.

Kmečko dekle iz Lj. — Meseca junija ste se umivali z mrzlo vodo za časa peri-jode in od tistega časa niste več zdravi. Do-bili ste belo perilo. Sedaj se zdravite in Vas strašno skrbi, kaj bo iz tega. Pri spu-šcanju vode Vas tudi peče in težko prena-šate, zlasti še, ker morate vsakih 10 minut na vodo.

Gotovo ste si nakopali nek katar spolnih organov, morda celo mehurja, če ni bilo morda le okužba. — Sedeče kopeli, tople vode s kamelcami delajte vsak večer še na-prej! Živite mirno! Če bi nadloga le ne šla na ta način od Vas, je treba zdravniške preiskave.

Nizka cena električnega toka za elektrificirana gospodinjstva omogoča dandanes vsakomur, da si uredi svoj dom času primerno in preide polagoma k električni ureditvi kuhinje, kopalnice in pralnice, da si omisli električne peči za prehodno dobo in se odloči za električne čistilne aparate.

Cena toku je znižana

na 90 para za kilovatno uro
pri zjamčeni mesečni porabi.

Nočni tok po 60 para za kilovatno uro.

Podrobnosti in pojasnila daje

Ravnateljstvo
Mestne elektrarne

Krekov trg 10-II.

Otroka občudujejo

Prva prijateljica:

Oči ima čisto očetove!

Druga prijateljica:

Nosek pa je materin!

Tretja prijateljica:

In kako lepo bele so ple-
ničke! - Gotovo so oprane
s tistim dobrim terpentini-
novim milom Zlatorog!

Zlatorog

TERPENTINOVNO MILO

